VERRUIM JE BLIK

5 JAAR BOVENLOKALE CULTUUR-PROJECTEN

Wat als we **samenwerken?**

#CULTUURVERBINDT

VERLEG JE GRENZEN

BREEK UIT JE BUBBEL

“Door onze **ERVARINGEN** en geleerde lessen te delen, willen we een betere weg banen voor de nieuwe **GENERATIE**.”

– **Ruben Peeters,**
zaakvoerder Chinastraat / Bar Bricolage

De kracht van 5 JAAR bovenlokale cultuurprojecten projecten 2020-2024

5 jaar grenzen verleggen.

SINDS 2020 steunde de Vlaamse regering al 297 bovenlokale cultuurprojecten in 12 oproepen. Culturele of jeugdorganisaties en lokale besturen zetten projectmatige samenwerkingen op, over de grenzen van culturele deelsectoren, beleidsdomeinen en gemeentegrenzen heen. Ook 81 kleinschalige projecten krijgen sinds 2024 ruimte via een aparte subsidielijn. Het resultaat? Een kleurrijk cultureel veld met bovenlokale praktijken gebouwd op samenwerking en innovatie.

5 jaar projectmatig samenwerken.

Vandaag plaatsen we de schijnwerper op de ontwikkelde bovenlokale dynamieken en hun impact op het culturele veld. Nieuwe netwerken ontstonden vanuit goesting, experiment en gedeeld eigenaarschap. Het zijn stuk voor stuk samenwerkingen uitgedacht op maat van de noden en kansen in de praktijk. Vol van waarde. Slim bedacht.

Dit magazine bundelt vijf jaar verhalen van een grote en diverse groep baanbrekers. Hun projecten laten zich niet beperken door hokjes of gewoontes. Ze tonen ons hoe maatwerk het verschil maakt in een culturele omgeving en samenleving die constant in beweging is. Ontdek hier tot welke knappe resultaten een bovenlokale mindset leidt.

5 jaar ervaring in verbinden.

De pioniers van bij de start werden experts. Ze verlieten hun comfortzone, vonden hun praktijk opnieuw uit, ontwikkelden samenwerkingen tot diep in andere sectoren. In eigen regio of ver daarbuiten. Ze delen nu hun ervaringen met jou. Vertellen wat werkt, wat moeilijk is, wat verrast. Het zijn krachtige, verbindende lessen voor morgen.

Wat als jij je blik opent?

Alles staat klaar om zelf de sprong te wagen.
Welkom toekomstige grensverlegger.
Welkom in het netwerk van OP/TIL.
We helpen je graag op weg met inzichten en onze kenmerkende optillende ingrediënten.

Team OP/TIL, oktober 2025

5 jaar verbinden en inspireren. Leer onze reflecties kennen.

Welke bovenlokale cultuurprojecten verleggen grenzen? En hoe doen ze dat?

De culturele match. Krijg lessen en inzichten over samenwerken. In vijf dubbelinterviews.

DE BLIK VAN OP/TIL

4 Analyse bovenlokale cultuurprojecten 2020–2025

6 OP/TIL opgeteld

7 Een landschap in beweging

20 Bovenlokaal samenwerken maakt het verschil

50 Kiemen voor duurzame samenwerking

52 Stap in ons netwerk - laat je inspireren

DE CONCRETE BLIK

14 In the belly of the city

17 Geen cultuur zonder nachtcultuur

24 Van kweekvijver naar professionele haven

31 Crossing Paths

48 Het jaar van de twirling

56 LAB-T

DE BLIK IN DE SPIEGEL

26 TOT/H/EM versterkt de toekomst van vrijplaatsen

42 Safe(r) Space - samen bouwen aan een veilige ruimte

54 Cultuur omarmt AI

62 REGIO OO(G)ST

70 KLANKENKOORTS

INHOUD

Wat gebeurt er wanneer gedeelde noden omslaan in gedeelde daadkracht? Wat als…?

DE ERVAREN BLIK

11 … je als cultuurhuis vertrekt vanuit een uitdaging?

28 …de toekomst je startpunt is?

44 …je vanuit de deelnemers vertrekt?

59 … je iets wil veranderen?

66 …een festival de basis is?

Aan de slag met beproefde recepten

KANT-EN-KLAAR GESERVEERD

16 Erfgoedklassen in West-Vlaanderen

36 Stroom op de Vaart in Leuven en Mechelen

47 Oldscool Festival in WZC Wilgendries Voorde

58 INTER_LINIE in Antwerpen

Duoportretten van optillende samenwerkingen

DE ANDERE HELFT

19 OOGST

33 21 Songs of Insurrection

53 Brut à l'Air

69 Bandura's Borders

Vier ervaringsdeskundigen delen hun inzichten.

DE BLIK UIT HET VELD

37 Kansen moeten van onderuit groeien

OPTILLENDE TIPS

Deze tips zetten je op weg naar verbindende samenwerkingen.

34 Samenwerken van bij de start

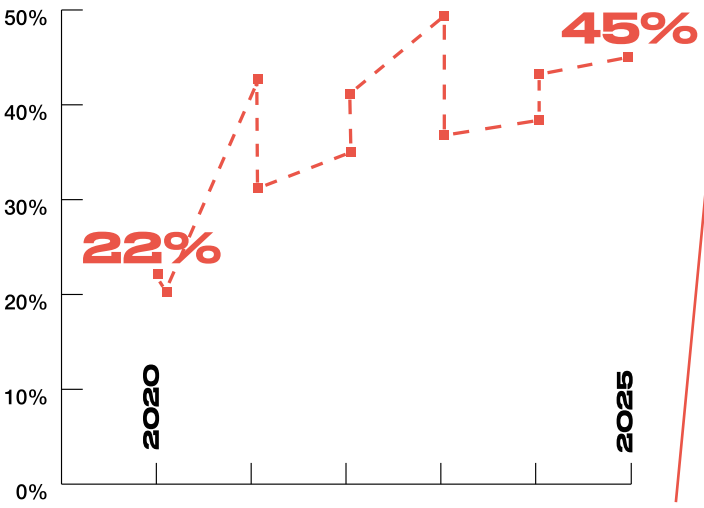
64 Overtuig met een sterk projectdossier

Analyse bovenlokale projecten 2020-2024

Top 5 van de sectoren waaruit een goedgekeurd project wordt ingediend

1. Kunsten
2. Lokaal cultuurbeleid
3. Cultureel erfgoed
4. Sociaal-cultureel Volwassenen-werk
5. Amateur-kunsten

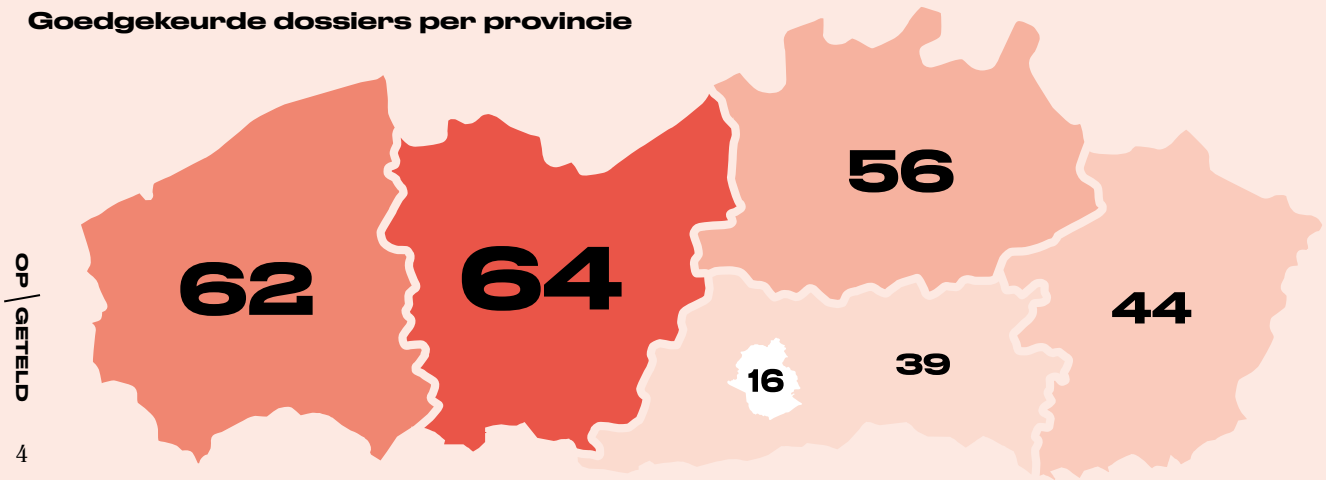
Stijgend slaagpercentage.

297 → Totaal goedgekeurde grote projecten

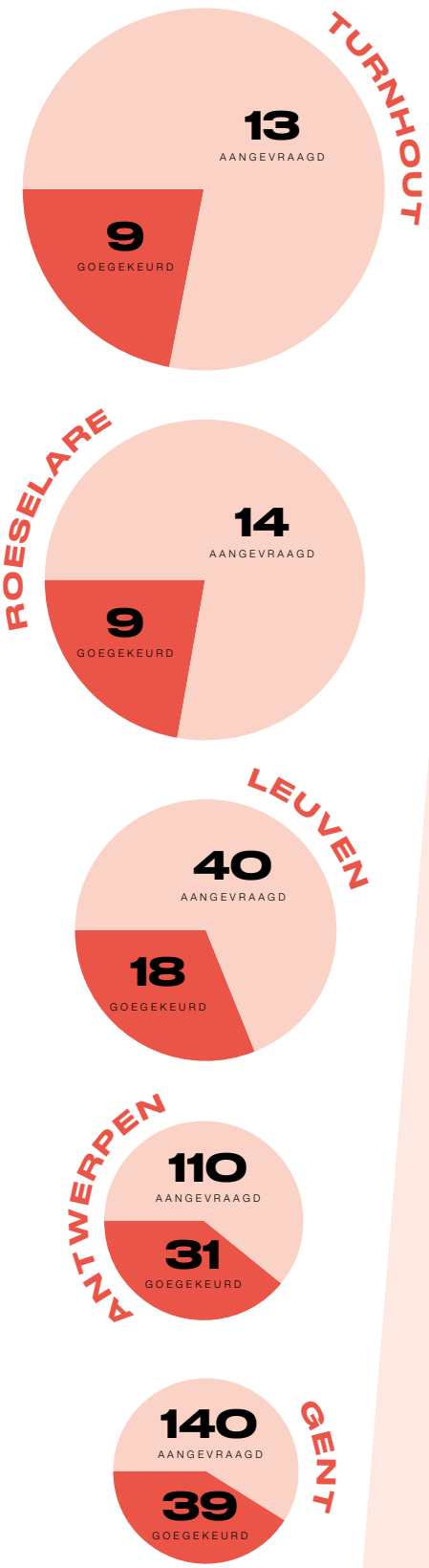
81 → Totaal goedgekeurde kleinschalige projecten

Goedgekeurde dossiers per provincie

OP | GETELD

Slaagkansen van dossiers liggen opvallend hoger in kleinere centrumsteden.

€ 6.580 → **Kleinst goedgekeurde bedrag**

€ 450.000 → **Grootst goedgekeurde bedrag**

€ 2.302.025 → **Gemiddeld toegekend budget per ronde**

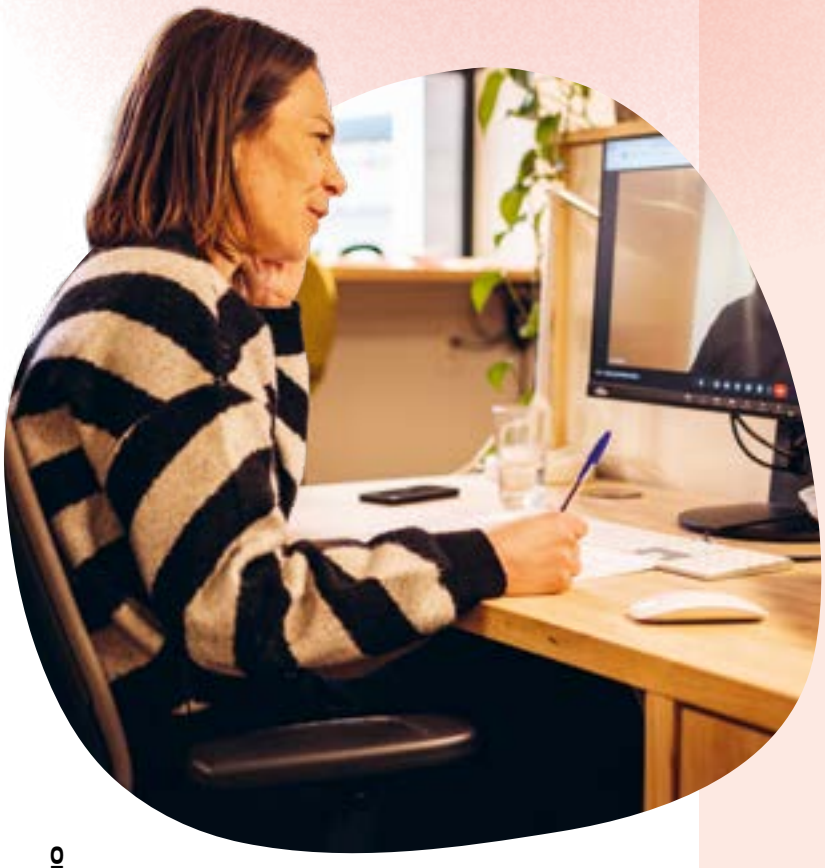
€ 27.624.303 → **Totaal toegekende budget over 12 rondes**

Top 10 gemeenten met meeste goedgekeurde dossiers per 10.000 inwoners.

1 **Zwalm** 4,80
2 **As** 2,41
3 **Linkebeek** 2,13
4 **Ardooie** 2,13
5 **Haacht** 1,92
6 **Avelgem** 1,92
7 **Sint-Truiden** 1,90
8 **Turnhout** 1,89
9 **Kortrijk** 1,74
10 **Leuven** 1,72

5 jaar OP/TIL, opgeteld

2020-2024

12
workshops begroten

16
webinars

30
intervisies

49
infosessies en een veelvoud aan opgeloste vragen

185
prille projectideeën in vraag/raak

277
bijkomende vragen per telefoon/per mail

329
consults op maat

Stel je vraag

Vijf jaar bovenlokale cultuurprojecten

een landschap in beweging

In vijf jaar tijd kregen maar liefst 297 bovenlokale cultuurprojecten groen licht in Vlaanderen en Brussel. Stuk voor stuk bewijzen ze wat er wél mogelijk is: mensen, organisaties en lokale besturen vinden elkaar, bundelen hun krachten en zetten samen nieuwe sporen uit. Ze creëren bovenlokaal ruimte voor vernieuwing, geven cultuur een impuls over de grenzen van gemeenten heen.

In dit artikel analyseren we de cijfers en zoeken we naar verklaringen. Wat typeert de ingediende en goedgekeurde projecten? Welke tendensen vallen op? Wat leren we over het veld, en wat zegt dat over de richting die het bovenlokaal cultuurbeleid uitgaat?

Analyse

De afgelopen 5 jaar ontmoette OP/TIL denkers, durvers en doeners die hun bovenlokale culturele ambities waarmaken. Onderweg verzamelden we cijfers en inzichten. Dit zijn de tendensen die OPTIL ziet.

Terugblikken

De rolverdeling tussen overheden in het culturele veld is de voorbije jaren sterk veranderd. Sinds januari 2018 zijn de provinciebesturen in Vlaanderen niet langer bevoegd voor persoonsgebonden materies (cultuur, sport, welzijn en jeugd). Er zijn geen subsidies meer voor cultuur vanuit de provincies. De inhoudelijke en financiële ondersteuning voor onder meer cultuurprojecten is een taak van het lokale en Vlaamse beleidsniveau.

Tegelijkertijd krijgt het bovenlokaal cultuurdecreet vorm als nieuw instrument van de Vlaamse overheid. Dit decreet (2018) ondersteunt onder meer via projectsubsidies culturele initiatieven die grensoverschrijdend werken. Meer bepaald projecten die niet beperkt blijven tot één gemeente of één organisatie, maar die meerdere gemeenten, regio's of partners uit verschillende sectoren verbinden.

Sinds 2020 zorgen de subsidies voor bovenlokale cultuurprojecten voor een extra laag die culturele samenwerking over gemeentegrenzen heen stimuleert in Vlaanderen.

Vijf jaar later blikken we terug op 12 subsidierondes, 890 ontvankelijke dossiers, 297 gesubsidieerde projecten. Samen vormen ze een groeiend netwerk van cultuurmakers die de stap naar bovenlokaal werken zetten. Sinds 2024 krijgen ook 81 kleinschalige

Project WWW geeft het woord aan Brusselse en Vlaamse jongeren

projectideeën ruimte via een aparte subsidielijn. Deze cijfers vertellen niet alleen iets over het beleid, maar ook over een sector in beweging, op zoek naar verbinding en impact voorbij de grenzen van gemeenten of disciplines heen.

Een leerproces in cijfers

De eerste twee subsidierondes in 2020 startten met veel enthousiasme, samen goed voor 290 ontvankelijke dossiers. We zien het aantal ingediende dossiers na de eerste drie subsidierondes licht dalen, maar de interesse in de projectoproep blijft groot. Het aantal goedgekeurde projecten neemt toe, van 21% in 2020 tot ongeveer 45% in 2025. De bij aanvang lage slaagkans blijkt geen drempel, maar leidt tot sterkere projectaanvragen.

De aanvraagprocedure legt de lat inhoudelijk en financieel hoog, maar biedt ook kansen voor organisaties die ermee aan de slag gaan. Zowel aanvragers als beoordelaars groeien in hun rol. Wie vandaag een project aanvraagt, doet dat vaak met meer kennis van de criteria, een sterker partnernetwerk, een weloverwogen doelgroep en een realistischere inschatting van de bovenlokale meerwaarde en van de kosten. De subsidie stimuleert zo niet alleen innovatieve artistieke of culturele productie, maar ook reflectie en professionalisering van het veld.

Geld en schaal: meer dan grote getallen

Tussen 2020 en 2025 kent de Vlaamse overheid meer dan 25 miljoen euro toe aan bovenlokale cultuurprojecten. De gemiddelde toegekende subsidie stijgt van ongeveer 60.000 euro in 2021 tot ruim 120.000 euro in 2025. Ongeveer 30% van de projecten ontvangt een subsidie tussen de 50.000 en 100.000 euro. Achter die gemiddelden schuilt een grote spreiding: van kleinschalige initiatieven met een beperkte looptijd tot grootschalige samenwerkingen die meerdere jaren overspannen.

Wat opvalt, is dat projecten met een korte tot middellange looptijd (tussen de 6 en 18 maanden) vaker op goedkeuring kunnen rekenen. Dit toont aan dat bovenlokaal niet per se ‘grootser’ betekent. De lagere slaagkans bij langdurige projecten heeft te maken met de complexiteit van het project, de omvang van het budget, de vaagheid van het laatste projectjaar of twijfels over de haalbaarheid van het geheel.

Wie dient in? Wie krijgt steun?

Het merendeel van de aanvragers zijn vzw’s: goed voor 80% van de ontvankelijke dossiers en 78% van het toegekende subsidiebedrag. Toch valt op dat projecten, ingediend door steden, gemeenten of hun verzelfstandigde structuren — zoals autonome gemeentebedrijven en projectverenigingen — opvallend succesvoller zijn: ze hebben hogere slaagkansen, ontvangen gemiddeld hogere subsidiebedragen en zijn vaker meerjarig. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat steden en gemeenten per definitie een structurele werking hebben en meer zekerheid over hun jaarlijkse werkingsbudget. Ze kunnen hun subsidieaanvragen vaak beter voorbereiden dan organisaties zonder of met minder personeel.

“Binnen dit decreet zie ik nog veel mogelijkheden: er is financiering, een breed beleidskader en ruimte om te experimenteren.”

— Mehdi Marechal, consulent OP/TIL

Lokale besturen kunnen projecten ook strategischer aanpakken: niet louter omdat zich een toevallige kans voordoet, maar omdat de projecten passen binnen hun langetermijndoelstellingen.

Ook wanneer ze niet zelf de aanvrager zijn, spelen lokale besturen met hun ondersteuning vaak een sleutelrol voor projectaanvragers. Uit een onderzoek van OP/TIL over de eerste 6 projectrondes blijkt dat bijna de helft van de indieners van goedgekeurde bovenlokale cultuurprojecten hulp krijgt van de lokale overheid. Die steun kan breed zijn, variërend van lokale subsidies en logistieke steun tot de inzet van gemeentelijk personeel. Deze ondersteuning stimuleert projecten en organisaties om door te groeien naar bovenlokale en transversale samenwerkingen.

Daarnaast is de geografische spreiding een aandachtspunt én een kans. Oost-Vlaanderen en Antwerpen dienen het meeste projectdossiers in en halen de hoogste totale subsidiebedragen binnen. Limburg en West-Vlaanderen scoren sterk als je kijkt naar het aantal goedgekeurde projecten per inwoner. Brussel ontvangt dan weer minder subsidies en relatief lage bedragen per project. In landelijke of woongemeenten zijn minder aanvragen, maar de slaagkansen liggen er opvallend hoog. Hoewel de meeste dossiers uit centrumsteden komen, tonen de slaagpercentages in landelijke en woongemeenten aan dat bovenlokale cultuurprojecten ook daar sterk kunnen groeien.

Samenwerking als sleutelwoord

Een bovenlokaal cultuurproject start vaak vanuit een gedeeld idee, maar valt of staat met de bereidheid om over sector- en gemeentegrenzen heen te werken. Of het nu gaat om interstedelijke samenwerkingen, werken binnen culturele regio’s of beleidsdomeinoverschrijdende partnerschappen: het decreet daagt organisaties uit om zichzelf opnieuw uit te vinden als schakels in een groter netwerk.

In die context is het bemoedigend dat projecten uit gemeenten die deel uitmaken van een IGS-cultuur gemiddeld beter scoren (36% slaagkans tegenover 32% bij gemeenten zonder IGS-cultuur). Dit wijst op de meerwaarde die IGS’en cultuur kunnen bieden door hun nabijheid, netwerk en kennis van de regio. Toch dienen gemeenten zonder IGS-structuur nog steeds dubbel zoveel projecten in als gemeenten binnen een IGS. Dit wijst op aanzienlijke groeikansen binnen het bestaande kader voor intergemeentelijke samenwerking.

Van cijfers naar kansen: een uitnodiging

De voorbije vijf jaar tonen aan dat het bovenlokale een waardevol en relevant

Project Seniorenslam verbindt stedelijke jongeren en actieve ouderen

tussenniveau vormt: niet gebonden aan één plek, maar ook niet meteen op Vlaams niveau. Het biedt ruimte voor experiment, gedeeld eigenaarschap en praktijken die niet in één hokje passen. De sleutel ligt in de verbindingen over culturele sectoren en beleidsdomeinen heen. Het vraagt natuurlijk een andere manier van denken en werken. Kunnen we spreken van een bovenlokale 'mindset'?

Aan culturele actoren die vandaag twijfelen of ze hun projectidee 'bovenlokaal' kunnen invullen, geven we graag mee: ja, het kan. De cijfers tonen dat goed uitgewerkte plannen, gedragen door sterke partners, een reële kans maken op een goedgekeurde aanvraag. De stijgende slaagpercentages, de toenemende diversiteit aan aanvragers en het brede bereik over gemeenten en regio's heen zijn signalen van een bovenlokaal veld dat groeit — mét en dankzij de sector.

Blik vooruit

297 goedgekeurde bovenlokale cultuurprojecten tonen de variatie in wat er kan. De bovenlokale praktijken kleuren het veld met dynamiek, samenwerking en innovatie. Ze bewijzen dat samenwerking en slim maatwerk de culturele praktijk sterker maakt. De huidige bovenlokale projecten leggen zo een stevige basis.

De komende vijf jaar? Die worden minstens even uitdagend en boeiend. Nieuwe maatschappelijke uitdagingen, veranderende publieksdynamieken en de nood aan duurzame transversale samenwerking leggen de lat in het nieuwe bovenlokaal cultuurdecreet (2024) hoger. Maar de fundamenten liggen er. En de ervaringen van vijf jaar bovenlokaal samenwerken vormen de bouwstenen voor de projecten van morgen.

Durf jij?

Heb je een idee dat over de grenzen van één stad of organisatie reikt? Zoek medestanders, scherp je ambitie aan en ga bovenlokaal aan de slag. Want cultuur is verbinding. En bovenlokale cultuurprojecten maken dat waar. OP/TIL staat klaar. Voor je vertrek, onderweg en bij aankomst. /

→ www.cultuuroptil.be

Lees verder over 5 jaar grensverleggend samenwerken

WAT ALS …

je als cultuurhuis vertrekt vanuit een uitdaging voor een bovenlokaal project?

pARTkoer en Eigen Kweek vormen allebei een antwoord op een prangende uitdaging in het cultuurveld. Met pARTkoer wil Elke Van Neyghem (cc Het Bolwerk Vilvoorde) cultuur duurzaam verankeren in het onderwijs, terwijl Pascal Lervant (De Grote Post Oostende) via Eigen Kweek pas afgestudeerde makers en zakelijk leiders een eerlijke kans biedt in een moeilijk toegankelijk werkveld.

Het resultaat? Twee straffe bovenlokale trajecten, gedragen door tientallen partners. Met samenwerking als de drijvende kracht achter het succes. Vanuit gedeelde noden en complementaire expertise groeiden beide projecten uit tot structurele hefbomen in hun regio's. Wat gebeurt er wanneer gedeelde zorgen omslaan in gedeelde daadkracht?

Hoe pak je noden aan vanuit een gedeelde expertise of gedeeld uitgangspunt?

Elke (pARTkoer): "In het onderwijs zien we een kloof tussen kinderen en cultuur. Ze komen wel eens naar een voorstelling in onze culturele centra, maar vaak zonder verdieping. pARTkoer brengt daar verandering in. Elk leerjaar kiest een muzisch traject (dans, theater, muziek, beeldende kunst …) waarrond ze een schooljaar lang aan de slag gaan — via creatieve opdrachten, een thematische workshop, een voorstelling en een themakoffer. Zo krijgt cultuur een vaste plek in de klas.

Maar alleen hadden we dat nooit op poten kunnen zetten. pARTkoer is ontstaan uit een samenwerking tussen zes cultuurcentra uit De Noordrand van Brussel Ondertussen participeren tien gemeenten. Door die schaalvergroting konden we niet alleen meer kinderen bereiken, maar ook blinde vlekken aanpakken: scholen in gemeenten zonder cultuurhuis, waar

> “Eigenlijk is het netwerk tussen makers en huizen, dat groeit door het project, even waardevol als het project zelf.”
>
> **— Pascal Lervant, Eigen Kweek**

cultuur geen evidentie is. En tegelijk leer je zoveel van elkaar. Iedereen brengt zijn eigen expertise mee, waardoor je samen zoveel sterker staat.”

Pascal (Eigen Kweek): “Bij ons ging het om de kloof tussen nieuwe makers en de hoge drempels in het werkveld — de spreidingsproblematiek bijvoorbeeld. Eigen Kweek is ontstaan vanuit een gedeelde bezorgdheid bij verschillende cultuurcentra: hoe geven we pas afgestudeerde talenten een eerlijke kans? Op die vraag biedt Eigen Kweek een antwoord, door jonge makers begeleiding op maat en een tournee te bieden. De nood daaraan werd herkend over provinciegrenzen heen. Eerst in Vlaams-Brabant, later in West-Vlaanderen, Antwerpen en Oost-Vlaanderen.

Vandaag scharen zich maar liefst 55 cultuurcentra achter Eigen Kweek. Zij selecteren jaarlijks nieuwe makers via een open call en bieden hen begeleiding, residenties, speelkansen en coaching (onder andere via masterclasses in spreiding en communicatie). Ook aspirant zakelijk leiders, die gecoacht worden van de eerste vertaling van artistieke plannen in een begroting tot projectafrekening, stappen mee in dat traject. Dat samenspel van artistieke en zakelijke begeleiding is cruciaal.

Elk cultuurhuis, klein of groot, brengt zijn eigen sterktes mee. Die gedeelde verantwoordelijkheid maakt van Eigen Kweek geen verzameling losse trajecten, maar één gedragen, bovenlokaal verhaal. En ook partners spelen een sleutelrol: agentschap voor aanstormend talent Trappelend Talent, TAZ en spreidingsbureau GOOD COMPANY. Makers leren via Eigen Kweek cultuurhuizen van binnenuit kennen, en omgekeerd. Dat is vaak de start van een duurzame relatie.”

Hoe breng je de opgedane ervaringen onder in een toekomstig netwerk of samenwerking?

Pascal: “Zo’n samenwerking laat sporen na. De band tussen cultuurcentra is hechter geworden. Makers die niet geselecteerd werden voor het traject, wijzen we niet zomaar de deur. We geven hen feedback, verwijzen door, houden contact. Eigenlijk is het netwerk dat groeit rond het project even waardevol als het project zelf.”

Elke: “Dat herken ik. Je leert elkaars sterktes en gevoeligheden kennen. En je weet daarna beter bij wie je met welke vraag terecht kan. Samenwerken is intens: plannen, afstemmen, bijsturen. Maar net daardoor groeit het vertrouwen. Ik ken nu zoveel collega’s in de regio. Dat maakt toekomstige samenwerking een pak vanzelfsprekender.”

> “Elke partner brengt zijn eigen expertise mee, waardoor je samen zoveel sterker staat.”
>
> **— Elke Van Neyghem, pARTkoer**

Pascal: “Ondanks een sterk dossier dat inspeelt op de reële noden binnen het landschap, krijgen we voor het komende seizoen geen bovenlokale subsidies. Ergens begrijpelijk, want het project overstijgt de bovenlokale scope. Maar we blijven gesprekken voeren om dit waardevolle initiatief alsnog verder te kunnen zetten. In de toekomst willen we het opgebouwde netwerk graag nog duurzamer maken. Bv. met een gedeelde kennisbank waarin we expertise verzamelen: wie is sterk in productie, wie in techniek, wie in communicatie? Die *open-source info* kan enorm veel betekenen, zeker voor kleinere huizen of nieuwe makers.”

Elke: “Dat informele, organische leren is goud waard. Je hoeft het warme water niet telkens opnieuw uit te vinden. Iemand anders heeft vaak al geprobeerd, gefaald of geslaagd.”

Welke concrete stappen kon je zetten dankzij de projectsubsidies?

Elke: “Die subsidies maken het verschil tussen droom en werkelijkheid. Ze verlagen de drempel voor scholen, maken workshops en materiaal betaalbaar en zorgen ervoor dat we ook gemeenten bereiken waar cultuur anders nauwelijks binnenkomt.”

Pascal: “Voor Eigen Kweek betekenen de subsidies dat we nieuwe makers niet alleen een podium kunnen bieden, maar een volledig ontwikkeltraject. Ze krijgen een eerlijke vergoeding, residentieplekken, coaching én ze leggen connecties met cultuurhuizen die hen later kansen kunnen bieden. Ook de aspirant zakelijk leiders krijgen begeleiding op maat. Sommigen van hen stromen door binnen de sector. Broodnodig, want zulke profielen zijn schaars.”

Elke: “Subsidies geven je ook de vrijheid om te experimenteren. Je mag bijsturen, falen, zoeken. Dat levert niet alleen iets op voor de doelgroep, maar ook voor jezelf als cultuurwerker.”

Pascal: “Het effect gaat trouwens verder dan het tastbare, het meetbare. Dankzij die middelen ontstaat tijd om echt te luisteren, samen te werken, dingen grondig aan te pakken. Dat vertrouwen, die ruimte — dat kan je niet altijd vangen in een begroting, maar het is misschien wel de grootste winst.” /

→ www.cultuurnoordrand.be
→ www.eigen-kweek.be

Lees verder

IN THE BELLY OF THE CITY

stimuleert creatieve voedselstromen

“Een regionale aanpak vergroot de reikwijdte en maakt het mogelijk om op ruimer beleidsniveau verandering te stimuleren.”

Christophe De Jaeger, oprichter en directeur van Gluon, vertelt

WAT

In the Belly of the City (2025–2026) is een artistiek initiatief dat oproept om ons voedselsysteem kritisch onder de loep te nemen. Het is een samenwerking tussen Gluon - een Brussels platform dat kunst, onderzoek en maatschappij verbindt - en Futurefarmers, een collectief van kunstenaars, boeren en wetenschappers.

Centrale blikvanger is de A(PPP)el-boot, die intussen de officiële naam Gedragen door je stem kreeg. Dit is een duurzaam gebouwd schip dat groenten en fruit vanuit het Pajottenland via het water naar Brussel vervoert. Aan boord worden de bestellingen klaargezet per winkel of restaurant. In Brussel nemen fietskoeriers het transport over.

Christophe: “De naam A(PPP)el verwijst o.a. naar *Faire un appel*, een oproep tot actie voor de ontwikkeling van lokale voedselsystemen en het herverbinden van burgers met de natuur. De boot is niet enkel een logistiek hulpmiddel, maar ook een podium voor artistieke en culturele uitwisseling. Het programma op en rond de boot omvat debatten, lezingen, tentoonstellingen en praktische voedselworkshops. Het doel? Burgers laten reflecteren over ons hedendaags voedselsysteem.”

IDEE

Futurefarmers ontwikkelde tijdens een residentie bij Gluon de boerenboot. Zodra die klaar was, zocht Gluon naar een manier om er ook een artistieke invulling en ontmoetingsfunctie aan te geven.

Zo kreeg dit bovenlokaal project vorm.

Christophe: “Na het lezen van *Swallow This* van Joanna Blythman en *Saying NO to a Farm-Free Future* van Chris Maje, besef je hoe belangrijk gezond voedsel is. Dit inspireerde ons om een open oproep te doen naar kunstenaars die met het thema ‘voedsel’ aan de slag wilden. Mensen hebben vandaag meer behoefte aan natuur en willen weten waar hun voedsel vandaan komt.”

SAMENWERKEN

In the Belly of the City verenigt een breed netwerk van partners: (internationale) kunstenaars, architecten, onderzoekers, boeren …

Via dit project wil Gluon ook duurzaam samenwerken met (sociaal-)culturele organisaties uit de Vlaamse Rand en Brussel. Onder meer Avansa Halle-Vilvoorde, CC ’t Vondel, het Felix Art Museum, de buurtwerking van Ruisbroek 1601, IGS Zender, Colibry Mobility en kunstenfestival GIST stappen mee aan boord, net als jeugdorganisatie JNM Pajottenland en scholen uit de regio. Ook Brusselse organisaties zoals TADA, JNM Brussel, GC De Vaartkapoen en Gilbard doen mee. Christophe: “Deze regionale aanpak vergroot onze reikwijdte en maakt het mogelijk om op ruimer beleidsniveau verandering te stimuleren.”

Gluon coördineert alle activiteiten, staat in voor de communicatie en beheert de boot. Futurefarmers ondersteunt het artistieke luik en ontwikkelde samen met bioboer Tijs Boelens het idee om een boerenboot te bouwen. Architect Lode Vrancken (Futurefarmers) bouwde de boot en zorgt voor het onderhoud ervan.

GRENSVERLEGGEND

In the Belly of the City verbreedt de rol van kunstenaars naar diverse domeinen zoals technologie, ambacht, wetenschap en beleidsvorming. Christophe: “We doorbreken de grenzen van afzonderlijke disciplines en creëren een hybride ruimte waarin artistieke experimenten niet alleen worden bedacht, maar ook worden uitgevoerd. Dit project is geen traditionele museumtentoonstelling, maar een maatschappelijk verankerd initiatief dat directe interactie met burgers aangaat.”

Het is ook een opstap naar een mogelijk Leader+-project. Christophe: “Europa zet sterk in op samenwerkingen met rurale gebieden. *In the Belly of the City* is een *best practice* die we kunnen gebruiken voor toekomstige aanvragen voor deze Europese subsidie.”

Het project streeft ernaar om te herdefiniëren hoe we leven, werken, consumeren en transporteren. Christophe: “Ook al brengen deze *real-life* experimenten in de praktijk soms uitdagingen met zich mee, we focussen op het zichtbaar maken van blinde vlekken en het vinden van nieuwe kansen binnen bestaande systemen. Of zoals Leonard Cohen treffend zegt: *There is a crack in everything. That’s how the light gets in. “Barsten* maken ruimte voor nieuwe inzichten.” /

→ www.Inthebellyofthecity.futurefarmers.com
→ www.gluon.be
→ Instagram Gluon_bxl
→ www.futurefarmers.com

KANT EN KLAAR GESERVEERD

Erfgoedklassen in West-Vlaanderen

Tijdens Erfgoedklassen verkenden negen lagere scholen erfgoed bij erfgoedspelers op fiets- of wandelafstand. Vijf halve dagen lang stonden samen doen, maken en experimenteren centraal, telkens met nadruk op STEM-activiteiten.

Partners Robin Debo (kennismedewerker ETWIE Gent) en Elien De Meyere (lector en onderzoeker aan de VIVES-hogeschool campus Kortrijk) verkenden het potentieel van technisch en industrieel erfgoed als krachtige authentieke leer- en doeplek. Ze delen enkele ingrediënten voor een geslaagd project.

Geproefd & gesmaakt

- Praat met leerkrachten vooraleer je een educatief aanbod uitwerkt. Aanbod dat aansluit bij hun leerdoelen, is nuttiger en beter geïntegreerd.
- Leer met erfgoed in plaats van over erfgoed. Laat leerlingen zien dat een museum meer is dan een showroom waar je niks mag aanraken. Neem ze mee achter de schermen, naar depots en werkruimtes.
- Eenmalige bezoeken hebben weinig cognitieve impact op langere termijn. Investeer daarom in een procesmatige aanpak en spreid workshops in de tijd.
- Wees je bewust van de verschillen tussen school- en kalenderjaren. Plan en overleg tijdig over nieuw aanbod.

Hoe ga je zelf aan de slag?

Raadpleeg de gebundelde werkvormen rond STEM-activiteiten voor scholen en erfgoedspelers.

Smaakt maar meer?

Geen cultuur zonder nachtcultuur doorbreekt grenzen

Jochem Daelman, mede-oprichter en algemeen coördinator van Horst Arts & Music, vertelt

WAT

In *Geen cultuur zonder nachtcultuur* willen Horst Arts & Music uit Vilvoorde (De Onderstroom vzw) en Stelplaats uit Leuven (Grondplan vzw) de kracht van nacht- en jongerencultuur aantonen. Samen werken ze aan een meerjarenproject, waarin ze artistieke disciplines zoals performance, toegepaste kunst, muziek en architectuur verbinden aan het nachtleven. Ook diverse doelgroepen en sectoren, zoals jeugd en onderwijs, worden actief betrokken. Geïnspireerd door internationale voorbeelden, zet dit project in op samen leren, creëren en samenwerken.

Jochem: “Alle partners willen de culturele, artistieke, economische, maar ook educatieve meerwaarde van de nachtcultuur in de verf zetten. Deze subcultuur is immers een erg belangrijke leefwereld en springplank voor talloze talentvolle jongeren.”

IDEE

Horst Arts & Music en Stelplaats hebben al lange tijd een sterke band. Jochem: “De nacht en de subcultuur die je in clubs en festivals aantreft, maken deel uit van het gezamenlijke dna van onze organisaties. Beide werkingen plaatsen jongeren centraal, brengen hen in contact met inspirerende kunstenaars en experts, en bieden kansen voor zelfontplooiing. Toen we ons bovendien realiseerden dat we dezelfde ambitie hadden om een nieuwe clubwerking op te starten, besloten we onze krachten bovenlokaal te bundelen.”

De titel van het project verwijst naar een uitspraak van de Amsterdamse gemeenteraad uit 2000: *Geen cultuur zonder subcultuur*. Deze uitspraak vormde de basis voor een innovatief broedplaatsenbeleid dat ruimte gaf aan culturele bottom-up-initiatieven. “Een inspirerend voorbeeld waar we in Vlaanderen graag een eigen invulling aan geven”, aldus Jochem.

> “Soms worden kansen pas zichtbaar als je obstakels tegenkomt, of heb je een externe blik nodig die je hierop kan wijzen.”

SAMENWERKEN

De werking van Horst Arts & Music en Stelplaats is gelijkend, maar tegelijk verschillend. In zowel Vilvoorde als Leuven groeien bloeiende artistieke clubwerkingen, maar de aanpak is anders. Daardoor leren ze veel van elkaar en kunnen ze expertise uitwisselen. Jochem: “In Leuven wordt een stuk participatiever gewerkt en zijn de jongeren zelf aan zet. Zij laten zich inspireren door professionals en

kunstenaars. In Vilvoorde vertrekt alles vanuit de kunstenaars, makers, designers en academici, die de jongeren uitnodigen om met hen samen te werken. Die andere aanpak inspireerde ons om trajecten op te zetten waarin we telkens een andere doelgroep centraal plaatsen."

De partners vinden elkaar ook in uitdagingen. Jochem: "Door een timingprobleem bij een groot evenement moesten we op zoek gaan naar andere ruimtes. Zo werden we indirect gedwongen om vrijstaande ruimtes uit onze eigen werkingen te gebruiken. Die oplossing lag eigenlijk al de hele tijd voor het grijpen, maar soms worden kansen pas zichtbaar als je obstakels tegenkomt. Of heb je een externe blik nodig die je hierop kan wijzen. Die vinden we bij elkaar."

GRENSVERLEGGEND

De Club-nachten in Vilvoorde en Leuven krijgen intussen geweldige reacties. "De unieke combinatie van kunstdisciplines in het nachtleven raakt de bezoekers echt", merkt Jochem. "We vullen dan ook een belangrijke leemte in het landschap. Door dit project hoop ik op erkenning voor de clubcultuur. Het is opvallend dat er vandaag nog geen enkele nachtplek aanspraak maakt op een projectsubsidie binnen het kunstendecreet, laat staan een werkingssubsidie. We hopen dat dit project een hefboom kan zijn."

Jochem: "Dankzij dit project zijn we met Horst geëvolueerd naar een jaarwerking, waardoor we nu het hele jaar door ontwikkelingskansen kunnen bieden aan kunstenaars, jongeren en publiek." De initiatieven worden inmiddels ook besproken op internationale fora. Buitenlandse bezoekers nemen contact op na een Club-weekend om bij toekomstige edities betrokken te zijn. Jochem: "Het is bijzonder om met initiatieven uit Leuven en Vilvoorde tot in steden als Parijs, Londen en Amsterdam te inspireren. Dat laat zien dat we op de goede weg zijn." /

→ www.horstartsandmusic.com
→ www.stelplaats.be

Meer details

Project OOGST van Talk vzw, **Gytha Parmentier** & **Vania d'Angelo** dansen een 'Presentje' voor Eliane.

KLEINSCHALIG PROJECT

Bovenlokaal samenwerken maakt het verschil

Partnerschappen zijn een kernbegrip van bovenlokaal werken en leiden tot nieuwe verbindingen en hefbomen in het cultuurveld en de samenleving. Projectmatig samenwerken gebeurt met een brede waaier aan actoren en organisaties: van binnen en buiten de culturele sector, vaak ook met de doelgroepen zelf.

Partners zijn vaak strategisch gekozen om specifieke doelgroepen te bereiken of expertise te bundelen. Deze diversiteit is essentieel om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken, inclusie en participatie te bevorderen en nieuwe publieken te bereiken.

Waarom samenwerken?

Bovenlokale projecten richten zich op gedeelde uitdagingen en verbinden verschillende actoren, wat leidt tot concrete resultaten. De motieven om met partners samen te werken zijn divers en beïnvloeden de keuze van de partner en de rol in het project.

- Aanpakken van gedeelde (maatschappelijke) uitdagingen die bovenlokaal aanwezig zijn: vergrijzing, talentontwikkeling, digitale transformatie, …
- Delen van (schaarse of unieke) middelen: denk aan ruimte, techniek, communicatiekanalen, netwerk of personeel
- Slagkracht en efficiëntie winnen door middelen te bundelen en taken te verdelen, vooral met sterkere partners
- Inhoudelijke versterking door sectoroverschrijdende expertise en ervaring in te brengen
- (Complementaire) expertise inzetten rond doelgroepen
- Professionalisering bevorderen door een platform of structuur op te zetten met een specifiek doel (vb. talentontwikkeling voor specifiek genre)
- Informatie-uitwisseling in een lerend netwerk met ruimte voor kennisdeling

Met wie samenwerken?

Bovenlokale cultuurprojecten blinken uit in het smeden van brede en gevarieerde partnerschappen, zowel binnen als buiten de culturele sector. Door strategisch te kiezen voor partners met complementaire sterktes en netwerken, ontstaat een rijk weefsel van samenwerkingen.

Reflecties

De afgelopen 5 jaar ontmoette OP/TIL denkers, durvers en doeners die hun bovenlokale culturele ambities waarmaken. Onderweg verzamelden we inzichten en lessen. Die delen we hier met jou.

Meer samenwerkingen over sectoren heen

← Bos-Grens verbindt bewoners en wandelaars met verhalen en kunst.

Aan de slag binnen de culturele sector

Lokale cultuuractoren zoals cultuurcentra, bibliotheken en cultuurdiensten zijn actief en veelgevraagd. In de eerste zes subsidierondes bleek al dat ze een rol spelen in 9 op de 10 projecten. Gemeenten zijn niet alleen initiatiefnemer of dragende partner, maar ook aanjager, toeleider of ondersteuner in hun culturele veld. Ook de IGS'en cultuur zijn van belang als matchmaker en motor in een regio.

Andere belangrijke culturele partners komen uit de jeugdsector, sociaal-cultureel werk, of zijn te vinden in de cultureel erfgoedveld. Individuele kunstenaars (uit diverse disciplines), circus- en amateurkunstenorganisaties -en koepels worden ook aangesproken.

Op verkenning buiten de culturele sector

De brede welzijns- en zorgsector (jeugdwelzijn, psychiatrie, gevangenissen en woonzorgcentra) is een gegeerde partner. We zien ook veel samenwerkingen met onderwijs: zowel met lager, secundair, hoger onderwijs én met DKO.

Samenwerkingen over de grenzen van de culturele sector heen met de beleidsdomeinen welzijn, zorg of onderwijs … zijn expliciet bedoeld om mensen te bereiken die traditioneel minder of geen contact hebben met cultuur.

Sporadisch duiken ook toerisme, economie, mobiliteit, ruimtelijke ordening, onroerend erfgoed, sport, natuur- en transitiebewegingen op.

Samenwerken in een horizontale structuur

Bovenlokale projecten vragen om verschillende soorten betrokkenheid en rollen. Partners kunnen actief betrokken zijn bij de integrale uitvoering of eerder bij de ontwikkeling, specifieke deeltrajecten of kennisdeling.

De projectmatige samenwerkingen zijn vaak horizontaal van aard: met een gedeelde verantwoordelijkheid en macht, soms startend vanuit bestaande informele relaties. Dat vraagt vaak tijd om vertrouwen op te bouwen en gedragenheid te creëren.

Samenwerken is hier geen middel, maar een motor voor kwaliteit, efficiëntie en innovatie. Door kennis, middelen en verantwoordelijkheden te delen, overstijgen projecten de beperkingen van individuele actoren.

De motieven zijn divers, maar raken telkens aan een gedeeld belang en gedeelde ambitie. Bovenlokale projecten tonen dat het delen van macht en middelen leidt tot gedragen en robuuste culturele praktijken.

De projecten zetten stevig in op nieuwe samenwerkingen, zowel binnen cultuur als sectoroverstijgend. Die samenwerkingen zijn vaak een experiment, maar worden tegelijk gezien als de belangrijkste meerwaarde.

Hoe betrek je de doelgroep echt?

De doelgroep wordt niet enkel bereikt, maar vaak ook actief betrokken. Via participatie en cocreatie bouwen ze mee aan de realisatie van het project. Verschillende doelgroepen expliciet benoemd, zoals senioren, jongeren, mensen

Samenwerken is leren.
Het is tijd nemen en durven experimenteren om door te groeien in je culturele praktijk.

- Sylvia Matthys, consulent OP/TIL

Samenwerken met partners uit andere sectoren?

Vind inspiratie in onze andere publicaties

Ontdek waar natuur & cultuur elkaar ontmoeten

Trek de troef van cultuur & ondernemen.

Koester de verbindingen tussen welzijn en cultuur

met beperking of psychische kwetsbaarheid, nieuwkomers, de LGBTQ+ gemeenschap, buurtbewoners, gevangenen en (amateur) kunstenaars. Samenwerking met organisaties die deze groepen goed kennen, verhoogt de kans op betekenisvolle participatie.

De keuze van partners hangt sterk samen met de doelgroep die een project voor ogen heeft. Partners fungeren als sleutelfiguren: ze openen deuren, bouwen bruggen, vertalen noden en versterken betrokkenheid.

De ambitie om cultuurparticipatie te maximaliseren – zeker voor minder vanzelfsprekend bereikbare groepen – stuwt bovenlokale projecten richting diverse, sectoroverstijgende partnerschappen.

Bovenlokale projecten tonen aan dat maximale cultuurparticipatie pas mogelijk wordt wanneer doelgroepen niet enkel bereikt, maar ook betrokken worden. Door hen te erkennen als mede-makers, ontstaat eigenaarschap, betekenisvolle interactie en duurzame impact.

Partners die dicht bij deze groepen staan, versterken niet alleen het vertrouwen, maar ook de legitimiteit en effectiviteit van het project. Het betrekken van doelgroepen is dus geen extraatje, maar een fundamenteel onderdeel van de partnerschapstrategie.

Samenwerken in de eigen regio

Bovenlokale projecten hebben stevige wortels in hun omgeving. Samenwerkingen tussen naburige gemeenten komen frequent voor. Projecten werken intensief samen met actoren in hun eigen geografische nabijheid, over

Meer details

KLEINSCHALIG PROJECT

← Tussen welzijn en cultuur lokale besturen de stem van mensen in kansarmoede luider klinken via inspringtheater.

gemeentegrenzen heen. IGS'en cultuur en andere culturele netwerken vormen een natuurlijke structuur: gemeenten of partners zijn hier sowieso al mee verbonden. Lokale partners uit omliggende gemeenten zoals bijvoorbeeld scholen of DKO, cultuurhuizen, bibliotheken of zorginstellingen worden intensief betrokken.

Bovenregionaal en stedelijk

Meerdere projecten betrekken expliciet partners uit verschillende grote steden, verspreid over Vlaanderen en Brussel. Professionele cultuurpartners uit andere steden, hogescholen, universiteiten en nationale organisaties (koepels, bovenbouw) versterken het netwerk. De samenwerking overstijgt vaak de provinciegrenzen. Soms zijn ook internationale partners betrokken of bieden ze inspiratie.

Ruimtelijke spreiding als strategische keuze

Bovenlokale projecten zoeken hun partners zowel dichtbij als verder weg. Ze werken samen met organisaties uit de eigen regio, maar net zo goed met spelers uit andere steden en zelfs daarbuiten. De aard van de bovenlokale projecten impliceert per definitie een samenwerking die de grenzen van één enkele gemeente overschrijdt.

De keuze voor partners volgt uit de doelstellingen en de beoogde doelgroep van het project. Wat wil je bereiken? Wie wil je betrekken? Welke expertise heb je nodig? In functie daarvan zoeken projecten de meest relevante partners – ongeacht hun locatie.

Of het nu gaat om het bundelen van kennis, het aanspreken van een breder publiek of het aanpakken van een gedeelde uitdaging: de samenwerking is gericht en doordacht. De sectoroverstijgende en bovenlokale opzet van de projecten maakt een diversiteit aan partners waardevol en noodzakelijk.

Hoe succesvol samenwerken?

Een duurzaam partnerschap vraagt tijd, vertrouwen en de bereidheid om te experimenteren. Projecten floreren wanneer ze kunnen groeien in fases, met ruimte voor reflectie, aanpassing en gedeelde verantwoordelijkheid.

De meerwaarde van bovenlokale samenwerking ligt niet enkel in wat je samen realiseert, maar ook in hoe die samenwerking tot stand komt. Door expliciet aandacht te schenken aan het proces, duurzaamheid en wederkerigheid, wordt samenwerking geen middel, maar een motor voor verandering. In de cultuursector, en ver daarbuiten. /

Tips

- Denk na over schaalvergroting of verdieping van je projectidee, voorbij de grens van het lokale. Wat heeft je project nodig? Welke partners horen daar bij?
- Bouw de ontwikkeling van de samenwerking meteen in je projectdossier in.
- Neem tijd voor kennismaking en netwerking. Maak heldere afspraken.
- Benoem expliciet de meerwaarde voor partners uit andere sectoren.

VAN KWEEK-VIJVER NAAR PROFESSIONELE HAVEN

transformeert kleine circusateliers en hun jonge talenten

Katrijn De Bleser,
coördinator circusatelier Sarakasi, vertelt

> "Naast geografische grenzen doorbrak dit project ook sociale en culturele drempels. Onze jongeren kwamen in een dynamische, diverse omgeving terecht, waardoor hun horizon verbreedde, hun vaardigheden groeiden en hun toekomstperspectief verruimde."

WAT

Kleine circusateliers verliezen vaak leden zodra die naar het secundair onderwijs gaan, wat de doorstroom naar assistenten en lesgevers beperkt. Om dit tij te keren, bundelden circusateliers Sarakasi (Lebbeke/Dendermonde) en 't Sirk (Mol) hun krachten.

Tijdens het project *Van kweekvijver naar professionele haven* (2024–2025) nemen jongeren uit beide ateliers deel aan uitdagende circusactiviteiten bij grotere ateliers, en bezoeken ze samen circusfestivals en -voorstellingen. Een productiegroep, bestaande uit 7 jongeren van Sarakasi en 7 jongeren van 't Sirk, heeft onder begeleiding van 2 professionele circusartiesten een voorstelling gemaakt. Die speelde reeds op verschillende locaties in Vlaanderen.

Katrijn: "Tijdens de activiteiten bij de grote ateliers leren onze jongeren circustechnieken zoals de vliegende trapeze — iets wat kleinere werkingen vaak niet kunnen aanbieden, door een gebrek aan infrastructuur of gespecialiseerde lesgevers. In de productie kunnen ze dan weer hun creativiteit kwijt. Zo helpen we hen om hun eerste stappen richting een artistieke circuscarrière te zetten."

IDEE

Het project *Van kweekvijver naar professionele haven* bouwt verder op het eerdere traject *Van poel naar kweekvijver*.

Katrijn: "In het eerste project lieten we tieners vooral ontdekken wat circus in Vlaanderen allemaal inhoudt. We brachten de jongeren met elkaar in contact en creëerden een community. Zo ontstond bij hen de goesting om ook na hun 12 jaar te blijven komen. In dit tweede project zetten we een stapje verder door een volwaardige productietak te installeren. Zo willen we onze werking verder laten evolueren."

Samen werken aan een voorstelling omvat

meer dan louter naar de circusles komen. Katrijn: “De jongeren repeteren samen, spreken onderling af, maken filmpjes en delen hun ervaringen. Dat versterkt de doorstoom en vergroot de betrokkenheid. Jongeren komen nu bv. vrijwillig helpen op werkdagen.”

SAMENWERKEN

Sarakasi nam het initiatief voor dit project, maar vanaf het begin gebeurde alles in nauwe samenwerking met ’t Sirk. Katrijn: “We hebben het project samen geschreven en vormgegeven. De taken zijn evenredig verdeeld. Die wederkerigheid is fijn.”

In het eerste project was dat niet altijd even vanzelfsprekend. Katrijn: “Toen werkten we samen met enkele kleinere spelers. Omdat hun vrijwilligers overbevraagd waren, hadden ze weinig ruimte om actief mee te werken aan het project. Daardoor kwam er veel op onze schouders terecht. Het feit dat ’t Sirk een gelijkaardig profiel als het onze heeft, draagt bij aan het succes van de samenwerking.”

Samenwerken over regionale grenzen heen vraagt om duidelijke afspraken en een gedeelde visie. Katrijn: “Logistiek konden we rekenen op de steun van circuswerkplaatsen CIRKLABO (Leuven), Dommelhof (Pelt) en Miramiro (Gent), die een residentieplek aanboden. Ook kregen we mooie kortingen op workshops, gegeven door grote gesubsidieerde circusateliers. Zij steunden ons echt in ons opzet.”

GRENSVERLEGGEND

Dit project gaf jongeren uit plattelandsateliers de kans om het bredere circuslandschap in Vlaanderen te ontdekken. Katrijn: “Door naar grote stedelijke ateliers te trekken, zagen onze jongeren andere stijlen en technieken. Ze leerden disciplines zoals bascule en maxitrampoline, waarvoor wij zelf geen docenten hebben.”

Naast geografische grenzen doorbrak het ook sociale en culturele drempels. Katrijn: “Onze jongeren kwamen in een dynamische, diverse omgeving terecht, waardoor hun horizon verbreedde, hun vaardigheden groeiden en hun toekomstperspectief verruimde.”

Het succes van dit traject gaf Sarakasi en ’t Sirk het vertrouwen om hun werking verder te professionaliseren. Katrijn: “We wagen de sprong en dienen een aanvraag in voor structurele subsidies via het Vlaams circusdecreet. Als dat lukt, willen we niet alleen zelf groeien, maar ook gelijkaardige projecten faciliteren en organiseren voor kleine ateliers. We zullen onze roots niet vergeten.” /

→ www.sarakasi.be
→ www.tsirk.be

Meer details

TOT/H\EM versterkt de toekomst van vrijplaatsen

Wat als vrijplaatsen elkaar zouden opzoeken, hun gedeelde strijd zichtbaar maken en collectief ijveren voor een (vaste) plek in het stadsweefsel van morgen? Vanuit die gedachte ontstond ToT/h\em, een bovenlokaal leertraject van Rooftoptiger, samen met partners uit de provincie Antwerpen, Gent, Kortrijk en Brussel.

OVER een periode van drie jaar (2023–2026) nemen een tiental plekken de tijd om elkaar te bezoeken, ervaringen te delen en te reflecteren op hun positie als experimentele havens in een strak geregeld landschap.

Deel je zorgen

"We zijn het verhuizen beu. Hoe kunnen we onze plek een toekomst geven?" Met die vraag in het achterhoofd belde Sara andere vrijplaatsen op om te horen hoe zij dat aanpakken. Al snel bleek dat velen met dezelfde problemen worstelen. Zo groeide het idee om onze krachten te bundelen. "Bij gedeelde vragen is het interessanter om gezamelijk naar oplossingen te zoeken. Samen kan je veel ruimer denken dan alleen."

Dat ondervindt ook Ruben tijdens dit project. "We willen allemaal plekken creëren waar mensen gewoon hun ding kunnen doen, maar botsen keer op keer op dezelfde

"Dankzij het bovenlokaal project zien we nu niet alleen problemen, maar ook mogelijkheden. Het geeft ons energie om verder te bouwen"
— Sara Dandois

administratieve, financiële en organisatorische obstakels. Praten met gelijkgestemden geeft je hernieuwde moed om er tegenaan te gaan.”

Het enthousiasme van Sara motiveerde Ruben om mee te doen. “Een vlotte communicatie en positieve mindset zijn cruciaal bij een eerste contact, maar ook in een samenwerking. Je moet mensen kunnen meetrekken in een verhaal”, vindt Ruben.

Ga niet overhaast te werk

Bij ToT/h\em werd expliciet gekozen voor een traag groeitraject. Sara: “Door de projectsubsidie kunnen we de tijd nemen om elkaar te leren kennen. We krijgen ruimte om te reflecteren en samen een weg te zoeken. In een jaartraject zou dat onhaalbaar zijn geweest. Je moet ook zaken kunnen laten rijpen en bezinken.”

Ook Ruben benadrukt het belang van tijd om tot verdieping te komen: “Als we willen dat het beleid en een breder publiek ons serieus neemt, moeten we woorden vinden voor wat we doen. We moeten kunnen benoemen wat ons verbindt, welke waarden we delen, wat ons type plek uniek maakt. Alleen zo kunnen we laten zien waarom we belangrijk zijn en bestaansrecht hebben.”

Schakel een vertaler in

Om tot die vertaalslag te komen, worden ze ondersteund door een procesbegeleider. “Endeavour helpt onze ervaringen te structureren. Ze luisteren mee, leggen verbanden, bundelen topics. Daarbij laten ze tegelijk ruimte voor het proces én geven ze richting aan het geheel”, vertelt Sara.

Ook voor het vormgeven van het subsidiedossier schakelde ze hulp in. “Twee partners zetten onze woorden om in beleidstaal. Laat je hierdoor dus niet afschrikken. Er zijn altijd mensen voor wie een dossier schrijven en inhoudelijk vormgeven weinig moeite kost.”

Leer van elkaars verschillen

Een gevarieerd netwerk met uiteenlopende profielen is volgens Sara een ideaal ingrediënt voor een samenwerking. “We zijn een heel diverse groep. Iedereen brengt iets anders in, vanuit ervaring of persoonlijk aanvoelen. Zo krijg je een interessante kruisbestuiving van ideeën”, benoemt ze.

Ruben: “Sommige strategieën van organisaties inspireerden me zelfs voor onze eigen praktijk. Eigenlijk word je soms uitgedaagd door de beslissingen die anderen nemen. Je leert zoveel van elkaar.”

Wat die praktijk precies is, blijkt moeilijk onder één noemer te vatten. Ruben: “Vandaag doen we kunst, morgen ligt de focus op jeugd. Die beweeglijkheid is net onze sterkte, maar maakt ons moeilijk plaatsbaar in het beleid. Er is vandaag geen kader voor plekken die willen experimenteren, zich verbinden met hun omgeving en flexibel schakelen.”

Bouw stap voor stap verder

De projectsubsidie maakt het mogelijk om dat kader stap voor stap uit te werken. In het najaar van 2025 wordt een nota gepresenteerd. Ruben: “Door onze ervaringen en geleerde lessen te delen, willen we een betere weg banen voor de nieuwe generatie.” In het voorjaar van 2026 volgt een artistieke interventie die de vrijplaatsen met elkaar zal verbinden.

Op termijn dromen Ruben en Sara luidop over een vakbond voor vrijplaatsen die hun belangen behartigt, een aanspreekpunt of loket op (boven)lokaal niveau, een regelgeving die ruimte biedt voor experiment en een internationale uitwisseling waardoor ze ook die expertise kunnen inbrengen.

“De bovenlokale samenwerking geeft ons energie om verder te bouwen”, vat Sara samen. “Wat begon als een zoektocht naar houvast op de eigen plek, groeide uit tot een collectieve beweging met potentieel om het stedelijk beleid structureel te gaan beïnvloeden.” /

De samenwerking

Sara Dandois (kunstenaar bij Rooftoptiger Antwerpen) en

Ruben Peeters (zaakvoerder Chinastraat / Bar Bricolage Gent) vertellen.

→ www.archipel.site

Duik het volledige portret in

> “Sommige strategieën van organisaties inspireerden me voor onze eigen praktijk. Eigenlijk word je soms uitgedaagd door de beslissingen die anderen nemen. Je leert zoveel van elkaar.”
>
> — Ruben Peeters

WAT ALS ...

de toekomst je startpunt is voor een bovenlokaal project?

Helena Vanommeslaeghe (IGS Viersprong) en Hanne Bonkoffsky (IGS Dijk92) streven allebei naar een bloeiend bovenlokaal cultureel landschap. Viersprong wil naast erfgoed een nieuwe cultuurpijler uitbouwen in een nieuw samengestelde regio ten oosten van Gent. Dijk92 richt zich op het uitbreiden van haar werking en het versterken van de samenwerking tussen de 14 gemeenten in de Denderregio, conform het Regiodecreet.

> “Ons project gaat niet om structuren opbouwen, maar om hoe we het best kunnen inspelen op de culturele noden van morgen.”
>
> **— Helena Vanommeslaeghe (IGS Viersprong)**

De toekomst geven ze de komende 2 jaar vorm. Een (afzonderlijk) bovenlokaal project geldt als leidraad en toont hen de weg naar morgen.

Hoe draagt jouw bovenlokaal project bij aan een duurzame culturele samenwerking tussen gemeenten?

Hanne (Dijk92): “Het bovenlokaal project Denderstroom (ingediend door CC Belgica) biedt ons de kans om samen te experimenteren en elkaar beter te leren kennen. Niet al onze gemeenten delen een verleden van samenwerken met elkaar. Daarom is het belangrijk om in eerste instantie die samenwerking en het vertrouwen in elkaar te stimuleren. Dat gaan we doen via 3 proeftuinen, bestaande uit: de organisatie van denkdagen, het uitbouwen van een regionaal muziekfestival onder de noemer Oesters in een sausje van Cara en de uitwerking van een Eigen Lof Route, waarbij we een kunstwerk laten reizen doorheen de hele regio.”

Helena (Viersprong): “Het is waardevol dat we via een bovenlokaal project lokale noden kunnen aanpakken. Daarom zetten we tijdens Van cultuurdroom naar cultuurstroom een visietraject op, gekoppeld aan 3 proeftuinen rond bibliotheeksamenwerking, cultuurparticipatie en UiTPAS, en cultuurcommunicatie. Deze concrete proeftuinen geven ons een beter inzicht in de meerwaarde van de samenwerking. Zo kunnen we bepalen welke aspecten structureel ingebed kunnen worden en welke projectmatig blijven.”

Hanne: “Dankzij onze proeftuinen kunnen we de ideale potgrond creëren, waaruit de mooiste bloemen kunnen groeien. Wat uit deze projecten voortkomt, kunnen we later structureren en omvormen tot een duurzame samenwerking. Maar eerst zorgen we voor een sterke voedingsbodem door samen te zitten, elkaars gemeentelijke identiteit, sterktes en zwaktes te leren kennen, en vooral samen te groeien.”

Helena: “Je door de juiste mensen laten omringen is hierbij zeer belangrijk, net als politiek draagvlak hebben. Zij maken en betalen immers het beleid. Een bovenlokaal project helpt daarbij, omdat je voor het projectdossier alles vooraf hebt doorgesproken. Iedereen heeft een handtekening gezet. De neuzen staan van bij de start in dezelfde richting.”

Hoe geef je een culturele invulling aan een traject dat vooral draait om coördinatie en structuur?

Helena: “Onze finaliteit is een culturele nood opvangen, waarbij het coördineren en structureren eerder een middel is dan een doel. Zo werken onze bibliotheken onderling nog niet samen, zit de UiTPAS versnipperd in verschillende regio’s en is er binnen de regio nog geen afstemming qua cultuurcommunicatie, -programmatie of ticketingsystemen. Daarom willen we via dit project de mogelijkheden onderzoeken.

Eigenlijk gaat het hier in wezen niet over het opbouwen van een structuur, maar over hoe we in onze regio het best kunnen tegemoetkomen aan de culturele noden die er zijn. Op dit moment vertaalt zich dat in veel overleggen met elkaar. Zo kunnen we kijken waar onze gemene delers liggen.”

Hanne: “Ons project is gestart vanuit de vraag: Wat maakt de Denderstreek uniek? We willen een positief Dendergevoel creëren. In de volksmond wordt onze Denderregio

> “De subsidie biedt de ruimte om te experimenteren. Waar lokale besturen zich vaak op de finale structuur richten, kunnen wij nu eerst de inhoud verkennen.”
>
> **— Hanne Bonkoffsky (IGS Dijk92)**

immers vaak onterecht teruggebracht tot bier en marginaliteit. Cultuur speelt een sleutelrol in het veranderen van die perceptie. We zetten culturele initiatieven op die niet alleen samenwerking bevorderen, maar ook bijdragen aan een positieve identiteit voor de regio.

Voor de Eigen Lof Route laten we kunstenaars een reizend kunstwerk maken dat we van gemeente naar gemeente verplaatsen. Dit brengt niet alleen kunst dichter bij de mensen, maar creëert ook overlegmomenten waarin betrokkenen elkaar leren kennen en nieuwe samenwerkingsvormen verkennen. Door samen kunstenaars te zoeken en een transportroute uit te stippelen, groeit niet alleen de culturele dynamiek, maar verkleinen we ook letterlijk en figuurlijk de afstand tussen onze gemeenten.”

Welke stappen zou je zonder projectsubsidies niet kunnen zetten?

Helena: “Doordat dit project concreet vastligt en bijkomende middelen genereert, is het veel meer dan een intentieverklaring om ‘eens meer samen te werken’. Er ligt een duidelijk engagement, met afspraken en een timing. Dat voorkomt dat de samenwerking verzandt tussen andere prioriteiten.

Bovendien maken de projectmiddelen alles haalbaar. Ze zorgen niet alleen voor structuur en regelmaat in overleg, maar ook voor personeelsmiddelen die nodig zijn om alles te coördineren. Onze gemeenten hebben zelf aangegeven dat ze die coördinerende taak niet kunnen dragen, en niet over expertise in intergemeentelijk samenwerken beschikken. Dankzij de subsidie kunnen we deze samenwerking dus écht in de praktijk brengen.”

Hanne: “Onze externe blik werkt ook verfrissend, want je bent nergens betrokken partij. Dat maakt het mogelijk om onbevangen naar elke situatie te kijken. Uit elk contact kan je ook goede praktijken meenemen die het groter plaatje kunnen dienen.

Bovenlokaal samenwerken voelt voor mij als een groeiende vriendengroep: je krijgt er fijne collega’s bij, leert van elkaars ervaringen en kan samen dingen realiseren die je alleen nooit zou kunnen. De subsidie biedt de ruimte om te experimenteren. Waar lokale besturen zich vaak op de finale structuur richten, kunnen wij nu eerst de inhoud verkennen.” /

→ www.dijk92.be
→ www.erfgoedviersprong.be

Sinds 2019 erkende de Vlaamse Overheid 19 IGS’en met een bovenlokale cultuurwerking. Hoe ze werken, lees je hier.

Crossing Paths

geeft OKAN-jongeren een podium

Lola Bogaert, projectcoördinator en oprichter van Het Huis Hasselt (HHH), vertelt

WAT

In 2025 biedt Het Huis Hasselt (HHH) jongeren uit het OKAN-onderwijs in Hasselt en Sint-Truiden, de asielcentra van Heusden-Zolder en Houthalen-Helchteren en de zomerschool Zomerbabbels in Sint-Truiden de kans om hun persoonlijke verhaal artistiek vorm te geven. Onder begeleiding van professionele kunstenaars werken jongeren van 12 tot 18 jaar samen rond identiteitsvorming. Via dans, theater en film krijgen ze de ruimte om te laten zien wie ze zijn.

Lola: “De jongeren bepalen zelf hoe ze in beeld worden gebracht en welk verhaal ze willen vertellen. Dit mondt telkens uit in een artistiek toonmoment voor een publiek. Afsluitend organiseren we een verdiepende week onder begeleiding van professionele kunstenaars, met een openbaar toonmoment in cultuurcentrum Hasselt (CCHA).”

Cocreatie is de rode draad doorheen het project. Lola: “De expertise van de kunstenaars garandeert de kwaliteit van de vorm, terwijl de jongeren de inhoud aanreiken. Hun ideeën en verhalen vormen de kern van het gemeenschappelijke kunstwerk.”

IDEE

Lola: “Via de artistieke trajecten gaat HHH het experiment aan om de leefomgeving van OKAN-jongeren verder te leren kennen, meer jongeren te bereiken en culturele drempels te verlagen. Zo kunnen zij vlotter de weg vinden naar artistieke activiteiten in hun vrije tijd.”

Het project verloopt in fases. Lola: “Op school maakt het deel uit van het verplichte curriculum. Daarnaast krijgen jongeren de kans om vrijwillig door te stromen naar vervolgtrajecten. Zo ontstaat een natuurlijke groeilijn: van het klaslokaal, via de asielcentra, tot op het podium van het cultuurcentrum.”

Crossing Paths geeft OKAN-jongeren de kans om actief deel te nemen aan de samenleving en hun integratieproces te bevorderen.

Lola: “Jongeren ontwikkelen hun Nederlandse taalvaardigheid in een informele setting, maar leren ook indirect communiceren via lichaamstaal en expressie. Ze ontmoeten nieuwe mensen, bouwen een band op met hun omgeving en nemen actief deel aan het culturele leven.”

SAMENWERKEN

De bovenlokale samenwerking met in totaal 4 scholen, 4 cultuurcentra, 3 asielcentra, 2 gemeenten, en 3 kunstorganisaties krijgt vorm op verschillende niveaus. Lola: “In de klassen begeleiden de leerkrachten en kunstenaars de leerlingen samen. De scholen zorgen ervoor dat alle OKAN-klassen het toonmoment bijwonen. Cultuurcentra voorzien technische en promotionele ondersteuning. Asielcentra stellen repetitieruimtes ter beschikking en helpen bij de werving en opvolging van deelnemers. We doen beroep op kunst- en cultuurorganisaties voor het vinden van professionals voor de artistieke trajecten en de doorstroming van getalenteerde jongeren naar andere (podium)producties. Steden en gemeenten ondersteunen financieel, organisatorisch en logistiek … Alles gebeurt in continue wisselwerking.”

Lola: “De enige manier om drempels echt te verlagen is door expertise en netwerken te bundelen, methodieken uit te wisselen, ruimtes te delen en het project samen uit te dragen.”

GRENSVERLEGGEND

Voor Lola is Crossing Paths in vele opzichten ‘een eerste keer’. “HHH treedt voor het eerst op als werkgever. Het artistieke deel geef ik voor het eerst uit handen. En het is de eerste keer dat er zo veel verschillende partners betrokken zijn.”

Lola: “Dit project is een poging, een leerproces, een constante dialoog. Ik hoop het mee te laten bewegen met de inzichten die we gezamenlijk opdoen. Door *good practises* te delen, wil ik de opgedane kennis en ervaring verspreiden en op een duurzame manier verankeren binnen een breed netwerk van professionals die met deze doelgroep willen werken.” /

→ www.Hethuishasselt.be/OKAN
→ Facebook Het Huis Hasselt

Meer details

"Met een mozaïekgedicht met stemmen uit de Eerste Wereldoorlog en een muzikale voorstelling voor koor, solisten, strijkkwartet en piano met werk van de Amerikaans-Brusselse pianist/componist Frederic Rzewski (1938-2021), brengen we een ode aan diegenen die durven in opstand te komen. Met ons bont gezelschap van professionele en amateurmuzikanten en Brusselaars uit alle hoeken van de wereld brengen we dit programma tot leven."

Project 21 Songs of Insurrection van Minibus Music, **Karel Coninx**, altviolist van het ZenneQuartet & zangeres van Broder-koor

KLEINSCHALIG PROJECT

OPTILLENDE

2025—5 jaar samenwerken in bovenlokale cultuurprojecten

Hoe beter we samenwerken aan goede ideeën, hoe steviger de basis die we samen leggen. Ook voor morgen. Wat als je project start met een sterke samenwerking?

"De beste samenwerkingen ontstaan als mensen uit hun comfortzone durven stappen."
– Griet Verbeke, Flax / House of AI

Een project is een strategie

Een project biedt een veilige ruimte om te proberen en te testen. Door middelen en mensen tijdelijk samen te brengen, tast je het potentieel voor de toekomst af. Wat werkt (niet)?

"Door te werken aan een concreet project kan je losse contacten en niet ingevulde intenties omzetten in een hechte samenwerking."
– Jasmien Ceulemans, RADAR Mechelen

Waardeer iedereen rond de tafel

Een goede samenwerking ontstaat waar inspanning en waardering samenkomen. Wie betrokken is, moet zich ook erkend voelen. Dat vraagt zorg en aandacht voor ieders rol en bijdrage.

"Een bovenlokale samenwerking werkt alleen als je elkaars realiteit begrijpt en respecteert."
– Johan De Rocker, diensthoofd vrije tijd Landen

Wees open en enthousiast

De eerste contacten bepalen vaak de toon van een samenwerking. Met welke vraag stap je op een potentiële partner af? Hoe open is jouw blik?

"Enthousiasme en een positieve mindset zijn echt cruciaal bij een eerste contact, maar ook in een samenwerking. Je moet mensen kunnen meetrekken in je verhaal"
– Ruben Peeters, zaakvoerder Chinastraat / Bar Bricolage

Zet ieders sterkte doelgericht in

Elke partner brengt andere kennis, ervaring of netwerken mee. Combineer slim. Niet iedereen moet alles kunnen. Speel in op wie waar goed in is.

"Door verschillende expertises samen te leggen, maak je iets dat niemand alleen had kunnen bedenken."
– Ella Cappon, projectmedewerker FMDO

Koester je netwerk

Neem de tijd om elkaars werking en context te leren kennen, ook buiten de krijtlijnen van het projectdossier.

"Tijdens het eerste jaar hebben we vooral genetwerkt en een puzzel proberen te leggen die paste." **– Jan Pandelaers, Erfgoed Voorkempen**

Voer een strakke regie

Heldere afspraken voorkomen ruis en frustratie onderweg. Een coördinator of trekker kan hierbij helpen om het overzicht te bewaren.

Disclaimer
Deze optillende ingrediënten zijn gebaseerd op praktijkervaringen, gesprekken met cultuurmakers en inzichten van de OP7IL-consulenten uit 5 jaar bovenlokale cultuurprojecten. Ze zijn geen vast recept, maar geven wel richting. Gebruik ze, herschrijf ze, deel ze.

INGREDIËNTEN

"Spreek duidelijk af van bij de start: Wat gaan we precies doen? Hoe gaan we dat doen? Hoeveel zal dat kosten en voor wie? Zo ontstaan er achteraf geen energievretende discussies."
– Geert Vanderpijpen, projectcoördinator bib Kortrijk

Zoek naar een ritme dat klopt

Er is geen universele manier van samenwerken. Elke organisatie werkt anders. Wat telt, is dat je samen zoekt naar een tempo en vorm die werkbaar zijn voor iedereen.

"Elke organisatie heeft een organisatiecultuur en gewoontes die daarmee samenhangen. Zoek daarin naar een evenwicht dat werkt." **– Saïdya Vanhooren, publiekswerker Museum Dr. Guislain**

Wat als je vandaag al aan morgen denkt?

Duurzaam werken betekent vooruitdenken. Wat wil je dat blijft hangen na afloop? Hoe zorg je dat inzichten, netwerken of acties verder leven? Hoe geef je de samenwerking verder vorm en wat zijn de afspraken? Bespreek met je partners van bij de start waar je samen naartoe wil, ook op lange termijn.

"Samenwerken is intens: plannen, afstemmen, bijsturen. Maar net daardoor groeit het vertrouwen. Ik ken nu zoveel collega's in de regio. Dat maakt toekomstige samenwerking een pak vanzelfsprekender."
– Elke Van Neygem, cc Het Bolwerk

Bewaar de kennis en deel ervaringen

Elk project is een leertraject. Wat je onderweg ontdekt of bijstuurt, is minstens even waardevol als het eindresultaat. Neem daarom de tijd voor reflectie en deel je ervaring, zowel intern met collega's als extern met partners.

"Sommige strategieën van organisaties inspireerden me voor onze eigen praktijk. Eigenlijk word je soms uitgedaagd door de beslissingen die anderen nemen. Je leert zoveel van elkaar." **– Ruben Peeters, zaakvoerder Chinastraat / Bar Bricolage (Gent)**

Ga voor haalbaar

Niet alle acties uit de projectperiode kan je verderzetten. Sommige dingen hebben genoeg aan één editie of een kleine schaal. Vraag na wat leeft bij je partners. Waar zit de goesting om verder te gaan? Misschien groeit er wel spontaan iets nieuws uit wat eerst tijdelijk leek.

"De kern van het project ligt in het proces: samen ontdekken, nadenken en interactie stimuleren."
– Geert Vanderpijpen, projectcoördinator bib Kortrijk

Gebruik je project als labo

Een project is een tijdelijke ruimte. Net daarom biedt het kansen om te experimenteren, te testen en dingen in vraag te stellen. Door die ruimte bewust te gebruiken, plant je ideeën die kunnen uitgroeien tot duurzame samenwerking of nieuwe praktijken.

"Soms worden kansen pas zichtbaar als je obstakels tegenkomt. Of heb je een externe blik nodig die je hierop kan wijzen."
– Jochem Daelman, Horst Arts & Music

KANT EN KLAAR GESERVEERD

Stroom op de vaart in Leuven en Mechelen

Jasmien Ceulemans (RADAR Mechelen) **coördineerde samen met de trekkers in Leuven het inhoudelijke onderzoek en de verschillende trajecten. Ze deelt enkele ingrediënten voor een geslaagd proces.**

Hoe ga je zelf aan de slag?

De publicatie *Stroom op de Vaart* bundelt 14 fiches: 7 over wat jonge artiesten nodig hebben, 7 over de kansen en valkuilen van samenwerken met partners.

Hoe kan je jonge artiesten beter ondersteunen in hun eerste professionele stappen? Tijdens het praktijkonderzoek Stroom op de Vaart (2021–2023) zochten Stad Mechelen en Stad Leuven samen uit wat muzikaal talent en beeldende makers nodig hebben en leerden ze van elkaar hoe je hun doorstroom kan versterken.

Geproefd & gesmaakt

- Denk *outside the box* als je partners zoekt. Ook startende initiatieven, commerciële en private spelers kunnen verrassende kansen opleveren.
- Kan je een community uit een bepaald netwerk niet bereiken? Zoek naar een aanspreekpunt dat de brug kan slaan.
- Breng in kaart wat er al is en wissel informatie uit. Zo weet je wie op welke manier ondersteuning biedt, en kan je jong talent beter adviseren.
- Evalueer of de locatie voldoende laagdrempelig is. De toegankelijkheid ervan beïnvloedt de betrokkenheid van de deelnemers. /

Smaakt maar meer?

“Hou de structuur breed en open. **Kansen** moeten van onderuit kunnen groeien.”

← Bovenlokaal project PIEDESTAL, versterkt theatrale en circusvaardigheden van performers met een beperking, en wordt een inclusieve circustheaterproductie | Het Scheldeoffensief

© William Rioja

In vijf jaar tijd heeft de projectsubsidie van het bovenlokaal cultuurdecreet een belangrijke rol gespeeld in het Vlaamse cultuurlandschap. Ze biedt ruimte om te groeien, bruggen te slaan en nieuwe publieken te bereiken. Maar de praktijk toont ook kwetsbaarheden.

Vier ervaren stemmen

– An Van den Bergh, Hilde Cuyt, Jochen Smets en Jolle Desloover – delen hun inzichten. Wat werkt en wat schuurt?

Kansen zien en grijpen

Bij Het Scheldeoffensief zit bovenlokaal samenwerken in het DNA van de organisatie. “Onze missie om bij te dragen aan een inclusief podiumkunstenlandschap vraagt om samenwerking over gemeentegrenzen heen”, vertelt An. “Coproducties met cultuurhuizen, welzijnsorganisaties, voorzieningen en BUSO-scholen behoren tot onze dagelijkse praktijk. Het is waardevol dat er een decreet bestaat dat ons toelaat om stevig te netwerken, nieuwe publieken aan te spreken en onze financiële slagkracht te versterken.”

Dat vindt ook Jochen Smets. Voor Wesp vzw was het decreet zelfs de motor van hun professionele evolutie. “Door samen te werken met andere spelers konden we onze projecten stap voor stap verdiepen en uitbouwen. Bovenlokaal samenwerken opende voor ons zelfs deuren naar een structurele erkenning via het Kunstendecreet.”

Jolle van DURF2030 ziet in het bovenlokale kader vooral een uitnodiging om verder te kijken dan de grenzen van de eigen stad of organisatie. “Zonder die bovenlokale bril

“Door bewust bovenlokaal te denken, daag je jezelf uit om buiten bestaande kaders te werken, te experimenteren, en zo sterker te worden.”

– Jolle Desloover

→ Bovenlokaal project Anopia, een plek van ontmoeting, onderzoek en co-creatie tussen kunstenaars, mensen met een psychische kwetsbaarheid en buurtbewoners / CC De Spil c © Subjekt

↘ Bovenlokaal project Wij maken muziek - rond taalstimulering via muziek / Wesp vzw

blijven initiatieven soms te veel lokaal vasthangen. Door bewust bovenlokaal te denken, daag je jezelf uit om buiten bestaande kaders te werken, te experimenteren, en zo sterker te worden." Jolle en Jochen maken deel uit van de beoordelingscommissie bovenlokale cultuurprojecten.

Ook Hilde, directeur van cultuurhuis De Spil, benadrukt hoe bovenlokale projecten organisaties dwingen om over muren heen te kijken. "Ze bieden tijd en ruimte om maatschappelijke uitdagingen te verkennen en nieuwe methodieken te ontwikkelen."

Impact in het veld

De impact van vijf jaar bovenlokaal werken laat zich niet alleen voelen binnen organisaties, maar ook op het terrein. 'De grootste winst zit in de verbindingen die ontstaan. Hoewel een project vluchtig lijkt, kan je op de netwerken verder blijven bouwen.' stelt Hilde.

"Een opvallend effect is dat er in het hele culturele veld een ander, breder publiek bereikt wordt door de samenwerkingen", zegt Jochen. Jolle ziet hoe de subsidies nieuwe motoren genereren: "In de regio Zuidwest zijn er amateurorganisaties die nu regionaal aanzien hebben opgebouwd." "Maar ook jonge makers zetten stappen om hun cultureel ondernemerschap te ontwikkelen", weet Jochen.

Hilde benadrukt de persoonlijke groei van deelnemers dankzij een participatieve aanpak: "Zij krijgen nieuwe kansen. Ze groeien, vinden vertrouwen. Voor mij is dat cultuur in de breedste zin." Die kruisbestuiving werkt ook intern door. "Want door samenwerking kom je in contact met andere visies die je een plek kan geven binnen je organisatie of project", voegt Jolle toe.

Tussen kracht en kwetsbaarheid

"Ik vind het sterk dat je een bovenlokaal project heel breed mag invullen, maar het blijft natuurlijk projectondersteuning. Daarin zit zowel een kracht als een beperking. Want na afloop moet je zien hoe je het zelf kan verduurzamen", vervolgt Jolle.

Jochen vindt dat de lat soms hoog wordt gelegd. "Projecten moeten tegelijk vernieuwend, innovatief en duurzaam zijn. Hilde: "Je moet je telkens opnieuw heruitvinden. Wie duurzaam wil werken, moet eigenlijk al bij de indiening nadenken over hoe het project gaat landen. Zeker voor organisaties zonder structurele middelen kan dat zwaar doorwegen."

Het Scheldeoffensief is daar een voorbeeld van. "Projectmatig werken is voor ons een

← Bovenlokaal project RemorK, een mobiele cultuurwerking tussen Brugge, Menen en Roeselare | CC De Spil

noodzaak, maar maakt ons heel kwetsbaar", weet An. "Omdat we geen structurele middelen hebben, moeten we de subsidiedossiers in onze vrije tijd schrijven. Er is ook geen financiële ruimte om netwerken te onderhouden en alle dagelijkse lijntjes goed aan elkaar te knopen. Werken met kwetsbare doelgroepen vraagt echter continuïteit, maar voor die bredere werking is er voorlopig geen oplossing voorzien binnen het bovenlokaal cultuurdecreet."

Dat bovenlokale projecten voor drie jaar kunnen worden gesubsidieerd, waarderen de deskundigen. "Je verlaagt daarmee de planlast en kan meer tijd besteden op het terrein dan achter je pc. Drie jaar geeft de ruimte om op langere termijn te plannen", aldus Hilde.

"De grootste winst zit niet alleen in de projecten zelf, maar in de verbindingen die daardoor ontstaan. Hoewel een project vluchtig lijkt, kan je op de netwerken blijven verder bouwen."

— Hilde Cuyt

↗ Hilde Cuyt / CC De Spil - © Stefaan Beel

“Samenwerken in cultuur betekent ook: omgaan met weerstand, traagheid en administratieve barrières. Je moet kracht kunnen putten uit kwetsbaarheid, telkens opnieuw rechtkrabbelen. Goed zijn in onderhandelen.”

– Jochen Smets

Werelden verenigen vraagt geduld

Samenwerkingen in bovenlokale cultuurprojecten brengen vaak partners uit totaal verschillende sectoren samen. Die partners denken en werken soms fundamenteel anders. Hoe stem je verwachtingen op elkaar af? Hilde: “Voor je een dossier indient, moet je duidelijk weten wie wat gaat doen. Een zo concreet mogelijke intentieverklaring is cruciaal.”

Minstens even belangrijk zijn de momenten waarop je tijdens het traject blijft investeren in je partnerschap. “Voorzie in je project daarom ook acties die de samenwerking zelf versterken”, zegt An. “Ga bij je partners langs, leer elkaar beter kennen, maak je eigen werking zichtbaar. Aan de relatie bouwen is minstens zo belangrijk als de inhoud van het project zelf.”

Geduld loont bij het opstarten van een project. “Er gaan maanden overheen met gesprekken, de opmaak van een aanvraagdossier, en dan begint het wachten op een beslissing”, vertelt Jolle. Toch hoeft die wachttijd geen rem te zijn, vindt Hilde: “Je kan intussen ook kleinschalige activiteiten zonder subsidies opzetten, waardoor je het vuur warm houdt.”

Jochen begrijpt het tempo van het systeem, maar voelt tegelijk de spanning ervan: “Soms zit je in een goede dynamiek die daardoor dreigt stil te vallen.” Tegelijk is het net die langere voorbereidingstijd die tot kwaliteitsvolle trajecten leidt, vindt Jolle: “De echte meerwaarde zit in de samenwerking, in hoe dat idee uitgroeit tot veel meer dan het oorspronkelijk was.”

Toch botsen ze onderweg op hindernissen. “Bij vrijwilligersorganisaties merk je bijvoorbeeld dat sommigen al jarenlang op dezelfde manier werken. Veranderen is niet evident”, zegt Jochen. Jolle wijst op het belang om de administratieve en politieke context meteen mee te nemen in je aanpak. “Bij een lokaal bestuur moet je het managementteam overtuigen en rekening houden met procedures.”

Transversaal samenwerken

Partners uit andere sectoren hebben zelden een budget voor intensieve samenwerkingen met de cultuursector. “Er zijn immers geen hefboommiddelen in bv. zorg of onderwijs”, ondervindt Jolle. Wat volgens Hilde helpt, is middelen uit verschillende hoeken groeperen. “Subsidies blijven belangrijk, maar je moet inzetten op verschillende bronnen. Zo kan je de financiële last verdelen en sta je sterker. Door middelen samen te leggen, kan je projecten bovendien vaak groter maken en meer impact genereren.”

Toch zijn alternatieve financieringsvormen niet altijd een wondermiddel.

An: “We hebben al vaak benefieten georganiseerd, maar als je ziet hoeveel moeite dat kost en wat het uiteindelijk oplevert, weet je: daarop alleen kan je echt niet bouwen.”

Het vraagt structurele inzet en tijd – wat niet altijd beschikbaar is bij vrijwillig gedragen initiatieven. Hilde: “Vrijwilligers zijn heel belangrijk, maar om een bovenlokaal project te trekken, heb je ideaal gezien ook een beroepskracht nodig.”

“Het zou visionair zijn als er ook middelen van andere sectoren toegevoegd worden aan de bovenlokale projectsubsidie”, vindt An. “Als er echt transversale middelen zouden zijn, kunnen organisaties uit andere sectoren ook indienen - met als voorwaarde natuurlijk dat er altijd een culturele partner moet zijn.

→ Bovenlokaal project Het Vuurpeloton - Feux d’Hiver | Schouwburg Kortrijk

← Bovenlokaal project ABRI - dakloosheid ontcijferd | Avansa Mid- en Zuidwest

Zo krijg je een ander soort dossier, met andere dynamieken", zegt Jolle.

Samen springen naar groei

Naast de subsidielijn voor bovenlokale cultuurprojecten worden sinds 2024 ook kleinschalige projectsubsidies toegekend. Ze bieden kleinere organisaties de kans om ideeën uit te testen, samenwerkingen op te starten en ervaring op te doen. "Maar niet alles moet daarbij draaien om professionaliseren. Er moet ook hier ruimte blijven om te proberen, te prutsen en te groeien", vindt An.

Dat de inhoudelijke beoordeling van kleinschalige bovenlokale projecten vanaf 2027 door een onafhankelijke jury binnen de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden voor cultuur (IGS'en) gebeurt, ziet Jolle als een kans. "Voor kleine vzw's is het positief dat er een beoordeling komt die dichter bij de inhoud zit." Dat IGS'en bij de kleinschalige subsidielijn ook ondersteuning zullen bieden, vindt Jolle goed én noodzakelijk. "Als we de hoop koesteren dat sommige aanvragers doorstromen naar een sectordecreet of Europese projecten, moet je ze stap voor stap meenemen en langzaam laten groeien."

Tegelijk weerklinken ook enkele kritische noten. "Aangezien de maatschappelijke zetel van de aanvrager van een kleinschalig project vanaf 2027 in het werkingsgebied van een IGS-cultuur moet liggen, wordt het lastig voor wie daarbuiten actief is", stelt Hilde. An wijst op een risico dat bovenlokale samenwerking kan worden gereduceerd tot puur regionale belangen. "Maar er zijn nog de grote transversale projecten waarbij die grenzen niet gelden", nuanceert Jolle.

An: "De combinatie van projectmiddelen en IGS'en werkt inspirerend werken. Sommige IGS'en, zoals bv. Ecru, tonen hoe je bottom-up-dynamieken kan faciliteren: door heel open te werken, verbanden te leggen en nieuwe initiatieven te ondersteunen. Dat is *the way to go*."

Tijdens het gesprek resoneert een warme oproep om de algemene structuur van de projectsubsidies breed en open te houden. "Zo bouw je verder op wat er organisch groeit. Kansen moeten van onderuit kunnen groeien", zegt An.

"In de toekomst moeten we onze bovenlokale ruimte blijven koesteren: met vertrouwen in het veld, open structuren en een beleid dat samenwerking niet enkel stimuleert, maar ook duurzaam ondersteunt. Zo blijven we samen springen naar groei", besluit Jolle. /

> "Niet alles moet draaien om professionaliseren. Er moet ook hier ruimte blijven om te proberen, te prutsen en te groeien."
>
> **— An Van den Bergh**

↗ An Vandenberghe / Het Scheldeoffensief

SAFE(R) SPACE

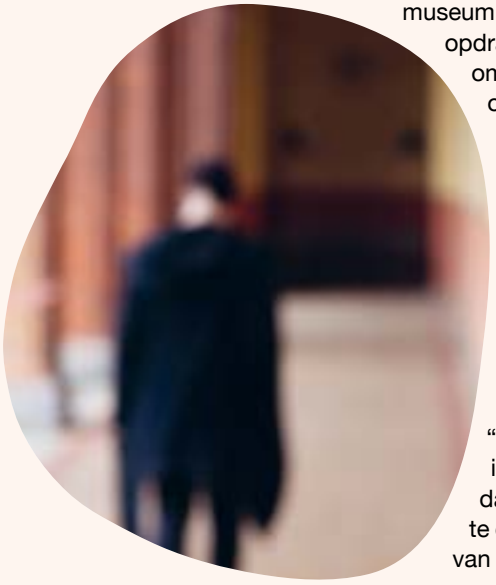
Samen bouwen aan een veilige ruimte

In 2023 werkten de Gezinsbond, Museum Dr. Guislain en Trill vzw samen aan *SAFE(R) SPACE*, een expo met gezinsparcours over identiteit, gender en mentaal welzijn, gemaakt met en door queer jongeren. Zij creëerden voor zichzelf een veilige plek in het museum en brachten hun eigen ervaringen tot leven in woord en beeld.

HET

Verruim elkaars publiek

Museum Dr. Guislain en de Gezinsbond vinden elkaar als het gaat om mentaal welzijn. “Maar waar dit onderwerp over het algemeen de focus van het museum is, bestaat onze opdracht er vooral in om mentaal welzijn op een laagdrempelige manier bij gezinnen binnen te brengen”, vertelt Hilde. “En dat is net een doelgroep die voor ons moeilijk te bereiken is”, weet Saïdya. “Vaak wordt immers gedacht dat het onderwerp te complex of te ver van hun leefwereld zou staan. Maar dit project liet net zien dat het wél toegankelijk is. De expo was de perfecte ingang om met elkaar in gesprek te gaan, mede dankzij het gezinsparcours dat de Gezinsbond eraan koppelde.”

Omgekeerd zag de Gezinsbond dat ze via dit project mensen bereikten die niet tot de klassieke aanhang van de organisatie behoren. Hilde: “Als afsluiter van het project speelden we de film *Petite fille*, een docudrama over een 7-jarige jongen die een meisje wil zijn. Na de film volgde een nabespreking door het Transgender Infopunt. Ook dankzij deze activiteit konden we allebei een brug slaan naar wie vaak onder de radar blijft. Het is fijn als je als partners elkaars publiek kan verrijken.”

Neem tijd voor live overleg

In een samenwerking vindt Saïdya het belangrijk dat je de tijd neemt om alles door te praten. Dat deden ze bij dit project zowel fysiek als online. “Maar live samenkomen werkt het best”, vindt ze. “Zo kan je de puzzel makkelijker samenleggen. Mails kunnen in de vergeethoek belanden of voor misverstanden zorgen, bij online meetings mis je soms de lichaamstaal die belangrijk kan zijn. Als je de ander live ziet, kan je elkaar beter aanvoelen en duidelijker maken wat je stoort of hindert. Het risico dat iets anders wordt geïnterpreteerd, is kleiner.”

De evaluatie van *SAFE(R) SPACE* gebeurde

“Elke organisatie heeft een organisatiecultuur en gewoontes die daarmee samenhangen. Zoek daarin naar een evenwicht dat werkt.” **Saïdya Vanhooren**

Hilde De Weirdt (educatief medewerker Gezinsbond) en **Saïdya Vanhooren** (publiekswerker Museum Dr. Guislain) vertellen over deze samenwerking.

uit noodzaak wel online. Hilde: “Maar die was goed gestructureerd. Het museum had een voorbereidend document gemaakt. Daarop konden wij onze punten aanvullen. Tijdens het overleg hebben we alles samengelegd en commentaren toegelicht. Het is immers belangrijk om wat op papier staat ook mondeling te bespreken. Zo is alles helder voor iedereen en ontstaan er geen misverstanden.”

Hou oren en ogen open

Om tot de subsidieaanvraag te komen, volgde de Gezinsbond eerst een infosessie van OP/TIL. Vervolgens boekten ze een consult op maat, waarin alles wat ruimer werd toegelicht. Daaruit kwam het idee om een jeugdwerkorganisatie bij het project te betrekken en is het contact met Trill vzw gegroeid. Zij stonden in voor de begeleiding van de workshops. **Hilde: “Als je ergens voor wil gaan wat je niet alleen kan realiseren, is het waardevol om op zoek te gaan naar een geschikte partner. Zet dus je ogen en oren open. Kijk wie er achter een interessant initiatief zit dat je ziet op tv, in de krant of op sociale media. Of hoor eens rond, zoals wij nu deden bij OP/TIL.”**

Tijdens de samenwerking merkten de Gezinsbond en het Museum Dr. Guislain dat de jeugdwerkorganisatie anders functioneert dan hoe zij gewend zijn. “Waar er bij onze grotere instellingen veel structuren achter de werking zitten, verloopt alles daar wat organischer. Dat vraagt om een flexibelere manier van werken”, merkte Saïdya. Zo verliep al hun communicatie via WhatsApp, op alle mogelijke uren. Weet je, elke organisatie waarmee je samenwerkt, heeft een organisatiecultuur en gewoontes die daarmee samenhangen. Het is belangrijk om daarbij te zoeken naar een evenwicht dat werkt.”

Laat de doelgroep mee het proces bepalen

Aangezien de expo *SAFE(R) SPACE* gemaakt werd met en door jongeren, pastten Saïdya en projectmedewerker Joke zich aan het tempo en de manier van werken van de jongeren aan. “Oorspronkelijk was het de bedoeling dat de queer jongeren zouden reageren op het erfgoed en de collectie van het museum. Al snel bleek echter dat de collectie voor hen aanvoelde als een extra label. Daarom besloten we samen om het erfgoed niet als kern te nemen, maar de fysieke ruimte van het museum en het eigen verhaal centraal te plaatsen. De expo moest immers meer zijn dan een presentatie van hun werk; het moest een *safe space* blijven, net zoals de plek dat voor hen tijdens het proces was geweest. Over die veilige plek hebben we samen gewaakt.”

Ook al is de expo intussen uit het museum verdwenen, toch zindert het project vandaag nog na. Saïdya: “In het museum gaan we sindsdien bewuster om met genderdiversiteit. In de gidsenopleiding wordt er bv. aandacht aan besteed, en de onthaalmedewerkers letten er extra op hoe ze bezoekers aanspreken. Daarnaast kreeg het verhaal van de jongeren een plek op onze website.” Dat is ook bij de Gezinsbond het geval. Hilde: “Een podcast met de ervaringen van de jongeren, aangevuld met input van Çavaria over het belang van *safe places*, kun je online nog steeds beluisteren.”

Ga op zoek naar de *overlap*

Een vooruitzicht op een nieuwe onderlinge samenwerking hebben ze momenteel nog niet, maar de goesting is er wel. Hilde: “Mentaal welzijn en alles wat daar rondhangt, blijft voor ons interessant thema. In een samenwerking moet je zoeken naar de *overlap*. Als die er is, kan je samen mooie dingen realiseren en elkaar versterken in je eigenheid.” /

De samenwerking

Hilde De Weirdt (educatief medewerker Gezinsbond) en **Saïdya Vanhooren** (publiekswerker Museum Dr. Guislain) vertellen.

→ www.gezinsbond.be/alleliefs
→ www.museumdrguislain.be

Duik het volledige portret in

WAT ALS …

je vanuit de deelnemers vertrekt voor een bovenlokaal project?

Wat krijg je als jongeren niet alleen de doelgroep zijn, maar vooral het vertrekpunt? Bovenlokale trajecten die niet alleen participatief zijn, maar ook transformerend. Vraag maar aan Jamal Kazza (Nei Tred VZW) en Leandro Cinus (Arktos), die respectievelijk Young Complex en Klub Karbon op poten zetten.

> “Voor ons is eigenaarschap geen werkwijze, maar een visie.”
>
> **— Jamal Kazza, Nei Tred VZW**

In Limburg bouwen twee jongerenwerkingen aan iets bijzonders. Woorden, verhalen en dromen van jongeren vormen het startpunt voor kunstzinnige trajecten die gemeentegrenzen overstijgen. Jamal en Leandro vertellen wat er gebeurt wanneer je jongeren niet programmeert, maar activeert.

Hoe ontstaat een participatief project? Hoe peil je naar de noden van je doelgroep?

Jamal (Nei Tred VZW): “Young Complex Collectief is een co-creatief, artistiek proces, waar jongeren van alle achtergronden werken aan producties die vertrekken vanuit hun persoonlijke verhalen. De meeste jongeren leer ik kennen via De Weerbaarheidsdialoog, een educatief programma voor scholen waarin ik via autobiografisch theater en reflectieve workshops een veilige ruimte creëer om in dialoog te gaan over (taboe)gevoelige thema’s.

Jongeren die zich aangesproken voelen, met zin om méér te maken, stappen in het collectief. De eerste fase is altijd sociaal: samen wandelen, koken, praten. Ik observeer, luister en leer wie ik voor mij heb. Vanuit die sociale connectie starten we met creatieve opdrachten om hun expressie en verbeelding aan te spreken. Zo ontdek ik hun taal, hun ritme, hun grenzen. Pas daarna bouwen we samen verder aan een artistiek project: een theatervoorstelling die van hen is, in inhoud én vorm.”

Leandro (Arktos): “Klub Karbon biedt een artistiek platform aan jongeren uit de regio, met bijzondere aandacht voor wie in kwetsbare situaties leeft. We brengen hen samen, zetten in op laagdrempelige kennismakingen en bieden professionele begeleiding. Zo ontwikkelen ze hun talenten via muziek, theater, mode of andere creatieve disciplines.

We gaan continu in dialoog met de jongeren en peilen naar hun interesses: via gesprekken op straat, in onze eigen Arktos-werkingen of via school- en arbeidstrajecten. Maar ook tijdens het creatieve proces zelf. Theatersessies starten we bijvoorbeeld met brainstorms en bewegingsoefeningen waarin jongeren hun ervaringen delen. Daaruit ontstaat gaandeweg de inhoud. Hun leefwereld is altijd het vertrekpunt.”

Hoe waarborg je blijvende betrokkenheid en eigenaarschap bij je deelnemers?

Jamal (Nei Tred VZW): “Bij Young Complex is eigenaarschap geen werkwijze, maar een visie. Vanaf het moment dat er centen binnenkomen, leg ik dat op tafel bij de jongeren: dit is van jullie, wat gaan we ermee doen? Ze beslissen mee over alles: van de inhoud en vorm van de voorstelling tot de bestemming van onze belevingsreis. Zo krijgen ze zicht op productie, budget, communicatie én hun eigen kracht.

Door hen vanaf dag één te betrekken, krijgen ze verantwoordelijkheid en zelfvertrouwen. Dat vraagt tijd, het kost maanden om daaraan te bouwen. Maar het resultaat is een collectief van vrienden die elkaar motiveren, hun verhaal durven delen en trots zijn op wat ze samen creëren. Ze beseffen: ik kan dit, ik mag er zijn, ik heb iets te vertellen.”

Leandro “Ook in Klub Karbon staat eigenaarschap op nummer één. Zonder dat haken jongeren gewoon af. Ze bepalen mee de

> “De interne communicatie met jongeren gebeurt heel persoonlijk en informeel. Dat werkt, omdat het inspeelt op hun leefwereld.”
>
> **— Leandro Cinus, Arktos**

richting van het project, zowel inhoudelijk als procesmatig. In theatertrajecten starten we met heel wat brainstormsessies waarin we hun leefwereld centraal zetten, en dat materiaal vormt de basis van de voorstelling. In muziek laat ik hen vertrekken vanuit hun eigen teksten, en probeer ik gaandeweg de inhoud te verdiepen, zonder iets op te leggen.

We versterken dat eigenaarschap met concrete tools: WhatsApp-groepen, gezamenlijke uitstappen, een meerdaagse waar we samen leven, werken en ontspannen. Eigenaarschap is de sleutel tot blijvend engagement. Jongeren moeten het gevoel hebben dat het van hén is. Alleen zo blijven ze gemotiveerd. *Ownership* geeft hen de ruimte om te groeien, iets waar ze hun leven lang op voort kunnen bouwen.”

Hoe organiseer je de communicatie binnen en buiten het project?

Jamal “Communicatie binnen Young Complex gebeurt op maat van de groep. Jongeren nemen zelf het voortouw op sociale media: ze maken content, posten beeldmateriaal van repetities, uitstappen, premières. Zo tonen ze dat Young Complex geen afgesloten project is, maar een beweging.

Wat partners betreft: de samenwerking met lokale besturen en cultuurhuizen in Limburg is intussen stevig verankerd. Cultuurhuizen zoals C-mine of Casino Houthalen ondersteunen onze werking structureel, tot en met gratis zaalgebruik en technische begeleiding. Die erkenning maakt veel mogelijk. In ruil zorgen wij voor zichtbaarheid en maatschappelijke meerwaarde.”

Leandro “De interne communicatie met jongeren gebeurt heel persoonlijk en informeel — via WhatsApp, face-to-face, tijdens repetities of uitstappen. Dat werkt, omdat het inspeelt op hun leefwereld.

Maar met zoveel partners (vier cultuurhuizen, IGS ECRU en Arktos) was externe communicatie veel uitdagender. We zaten in een stuurgroep, maar de afstemming verliep soms stroef: ik zat diep in het veld, zij keken vanop afstand mee. Dat verschil in ritme en perspectief vroeg om voortdurende vertaling.

Naar het brede publiek toe zetten we hard in op sociale media en toonmomenten. Jongeren delen zelf content en dat werkt als een lopend vuurtje, in de wijk én als brug naar de sector.” /

→ www.neitred.be
→ www. arktos.be

Lees verder

KANT EN KLAAR GESERVEERD

Oldscool Festival in WZC Wilgendries (Voorde)

Het Oldscool Festival is een warm statement tegen sociale en culturele vereenzaming van ouderen, ontstaan in de schoot van Zie Ze Zingen (ZZZ). Het is een eigenzinnig festival in een tent, gedragen door de kracht van samenzang en een verrassende programmatie voor oldies én jonkies – in samenwerking met jeugdverenigingen.

Geïnspireerd door dit initiatief werd intussen in samenwerking met CC Lokeren een tournee opgezet langs diverse woonzorgcentra. In WZC Liberteyt (Gent), waar try-outs van het Oldscool Festival plaatsvonden, is er nu ook een volwaardig jaarlijks festival.

Geertrui Coppens (ZZZ) doorbreekt graag vastgeroeste patronen in de samenleving. Tijdens de lezingen als *Van animatie naar programmatie* en *Tournée génération* deelt ze haar passie voor culturele *generation mash ups*. Ze verklapt haar ingrediënten voor een geslaagd intergenerationeel project.

Geproefd & gesmaakt

Doorleef het project. Wees aanwezig, praat met de mensen en activeer de inleving van vrijwilligers.

Zet de bewoners in elke beslissing centraal. Zij zijn de artiesten waar alles om draait.

Bekijk een woonzorgcentrum als een potentieel cultureel centrum. Ga voor een out-of-the-box programmatie, geen animatie.

Kies voluit voor *generation mash ups*. Ouderen zijn zot van rock 'n roll. Tieners koketteren met vintage. Zet in op die kruisbestuiving. /

Hoe ga je zelf aan de slag?

Bekijk de documentaire op ziezezingen.be en creëer je eigen intergenerationeel festival.

Smaakt maar meer?

Het jaar van de twirling plaatst majorettes in de schijnwerpers

KLEINSCHALIG PROJECT

Luc Haeghebaert, secretaris van Koninklijke Fanfare Sint-Cecilia De Zwaan, vertelt

WAT

De majorettes van Kon. Fanfare Sint-Cecilia De Zwaan uit Lichtervelde bestonden in 2024 exact 50 jaar. Een ideaal moment voor het majorettekorps om de volle schijnwerpers op te zoeken. Dat deden ze via een regionaal treffen met optocht en zaalshow, waaraan 5 korpsen met in totaal 100 majorettes deelnamen. Het resultaat werd vastgelegd in een videoreportage, maar ook een expo en bijscholing door gekwalificeerde lesgevers stonden op het programma. Op 31 augustus 2025 volgde als afsluiter een tweede treffen in Aarsele.

Luc: “Via de optochten, show en expo willen we een positiever beeld van majorettes of twirling (zoals dat nu meer wordt genoemd) tonen. Majorettes worden immers vaak karikaturaal voorgesteld als meisjes die in – te – korte rokjes zwaaien met een stokje, voor een muziekkorps, terwijl twirling intussen is uitgegroeid tot een sport met complexere baton-technieken en acrobatiek. Er bestaan vandaag zelfs kampioenschappen op provinciaal, nationaal en Europees niveau. Die evolutie wilden we graag zichtbaar maken, om zo meer waardering voor de majorettes te creëren.”

IDEE

Toen het majorettekorps met het idee kwam om het jubileumjaar te vieren, stelde het overkoepelend bestuur voor om het initiatief in te kleden in een bovenlokaal kleinschalig cultureel project. Luc: “Zonder subsidies was het onmogelijk om zo’n uitgebreid programma te brengen. Dit project gaf ons bovendien de mogelijkheid om samen te werken met andere korpsen uit de regio, waardoor we het project een grotere, regionale uitstraling konden geven.”

Naast een expo en videoreportage wilde Kon. Fanfare De Zwaan ook een fotoboek over het majorettefenomeen in West-Vlaanderen uitbrengen. Luc: “Ondanks oproepen naar beeldmateriaal – eerst via ons eigen korps en later via de Vlaamse Amateurmuziekorganisatie (Vlamo) - bleef de respons beperkt. Daarom hebben we het fotoboek geschrapt. Algemene oproepen hebben eigenlijk weinig effect, maar voor een persoonlijke aanpak hadden we jammer genoeg te weinig tijd.”

SAMENWERKEN

Aan de eerste optocht en show namen de korpsen van Lichtervelde, Aarsele, Handzame, Passendale en Zedelgem deel. Tijdens het tweede treffen vervangen de korpsen van Aartrijke en Koolskamp twee van de voorgaande korpsen vervangen.

Luc: “De samenwerking en afspraken verlopen vrij vlot, omdat we de majorettegroepen en muziekkorpsen vooraf al kenden. Iedereen kreeg van ons de vraag om een optocht te verzorgen en enkele nummers voor de show in elkaar te boksen. Meer uitleg hadden zij niet nodig. Waar wij de algemene coördinatie van het project, de organisatie van de optocht in Lichtervelde en de bijscholing in handen namen, staat de plaatselijke muziekmaatschappij van Aarsele in voor de organisatie op 31 augustus. Ook dat loopt gesmeerd. Als je dezelfde soort vereniging bent, begrijp je elkaar makkelijker.”

GRENSVERLEGGEND

Dankzij *Het jaar van de twirling* is er voor het eerst in lange tijd opnieuw een regionaal majorettetreffen. Luc: “Maar dit project brengt niet alleen gelijkgezinden samen; het geeft onze hobby ook meer uitstraling. Door het treffen en de bijscholing werden onze onderlinge contacten bovendien alleen maar versterkt. Ons gezamenlijk doel creëert een mooie voedingsbodem voor verdere initiatieven en zorgt voor verbinding tussen (oud-)leden en de korpsen onderling. Samen zetten we onze majorettes terug op de kaart.” /

Meer details

→ www.vzwdezwaan.be

Kiemen voor **duurzame** samenwerking

Een project is per definitie tijdelijk. Het biedt ruimte voor versnelling en verdieping, met duidelijke doelen, timing en een afgebakend budget. Tijdens een project experimenteer je met ideeën en samenwerkingen in de praktijk. Zoek je concrete oplossingen voor de noden die je aantreft.

Dat een gesubsidieerd project beperkt is in de tijd, hoeft niet in tegenspraak te zijn met duurzaamheid. De waarde van de opgedane ervaringen reikt immers verder dan enkel financiële middelen. Ook op andere manieren kan een project een blijvende impact hebben. Het kan doorleven in de opgezette samenwerking en in de integratie van een bovenlokale aanpak in je werking.

Reflecties

De afgelopen 5 jaar ontmoette OP/TIL denkers, durvers en doeners die hun bovenlokale culturele ambities waarmaken. Onderweg verzamelden we inzichten en lessen. Dit zijn de duurzame kansen die OPTIL ziet in het bovenlokale veld.

Bovenlokaal als *mindset*

Bovenlokaal samenwerken is in de eerste plaats een *mindset.* Alles begint met het inzicht dat culturele noden niet stoppen aan de gemeentegrens. Dat bepaalde hiaten ook elders in het veld voorkomen. Dat er organisaties zijn die gelijkaardig werken. Of dat je simpelweg een bredere aanpak nodig hebt om iets te doen slagen. Het is een werkwijze die jouw praktijk doet groeien. En een open blik vraagt. Vanuit dat besef groeit iets: een verkenning, eerste contacten, uitwisseling en tenslotte samenwerking. Wie die contacten onderhoudt, zal merken dat ze vaak ook na het project blijven bestaan.

Ruimte om samen te groeien

Die open blik vertaalt zich best in een open projectstructuur. Geef je partners daarom inspraak. Laat hen meedenken om de ideeën en acties te ontwikkelen. Om de kennis uit hun vakgebied of sector te integreren. Bied mensen en verenigingen de kans om dankzij je project te groeien. Geef je project ook de ruimte om te veranderen in functie van je partners of van (maatschappelijke) gebeurtenissen. Een open structuur zorgt ervoor dat projecten organisch kunnen evolueren. En dat er ook nieuwe kansen kunnen ontstaan die je project op termijn minder afhankelijk maken van subsidies.

← Bij El Circo Dell Fuego groeien grensverleggende samenwerkingen vanuit een lerende houding, met een flinke dosis nieuwsgierigheid.

"In het circus kan niemand alles, maar iedereen kan iets" **Arno Wouters**

Heldere afspraken geven vrijheid

Een open aanpak vraagt om heldere afspraken. Zo kan het traject dat je samen aangaat vlot verlopen. Bespreek vooraf ieders rol in het project. Maak een planning op waarin het duidelijk is wie wat opneemt en hoe de middelen worden verdeeld. Complementariteit en duidelijkheid zijn hierbij cruciaal. Wees open en eerlijk. Geef elkaar vertrouwen. Want projecten waarin dat goed zit, hebben niet alleen meer kans op slagen – ze hebben ook meer kans om te verduurzamen in structurele samenwerkingen. Bovendien geeft een open en eerlijke communicatie ook alle ruimte aan wat er écht toe doet: creativiteit en experiment.

Het traject is even waardevol als het resultaat

Het mag als een cliché klinken, maar uiteindelijk draait een project om meer dan het resultaat. Het traject dat je samen aflegt, is minstens even bepalend. Samen proberen. Samen prutsen. Het even niet meer zien. Samen vallen en weer opstaan. In die gedeelde zoektocht ontstaan de sterkste banden. Daar leer je veel van elkaar en worden de kiemen gelegd voor blijvende betrokkenheid en solide samenwerking.

Samen durven veranderen

Uiteindelijk hangen we als mensen of organisaties soms te veel vast aan strikte kaders en geijkte paden. We zitten te veel op ons eilandje. Maar verandering ontstaat net als je dat loslaat. Als je bruggen slaat. Als je kennis uitwisselt. Als je zaken bewust anders durft aanpakken. En aan die verandering bouw je samen, dat is het fundament van bovenlokaal samenwerken. Zelfs de eenzame coureur die de finish haalt, was er nooit geraakt zonder trainer, aanmoedigende partner of gedreven fietsenmaker. /

Stap mee in ons ons **netwerk** en laat je inspireren

OP/TIL is een netwerk van grensverleggers uit de cultuursector én daarbuiten.

We helpen je uit je bubbel te breken, stimuleren ontmoeting en besmetten tot samenwerking, tot diep in andere sectoren. Wil je krachten bundelen en groeien in je culturele praktijk, een idee uitwerken tot een sterke projectaanvraag, je kennis verdiepen, uit goede praktijkvoorbeelden leren? Bij OP/TIL ben je aan het juiste adres.

#cultuurverbindt

Stel je vraag

- Wekelijks via de online VRAAG/RAAK
- Boek een Consult op Maat voor advies bij jouw projectaanvraag
- Of mail naar info@cultuuroptil.be

Volg ons op Instagram
Volg ons op Linked In
Lees onze nieuwsbrief

“Brut à l’Air was een verrijking omdat we in een wereld leven waar mensen met en zonder beperking soms apart leven en anders behandeld worden. Hier maakt het niet uit of je een beperking hebt of niet, je mag gewoon volledig jezelf zijn.”

Project Brut a L’Air van Het Scheldeoffensief, acteurs **Gabria Vermeir** en **Nel François**

OVENLOKAAL BOB CULTUURPROJECT

CULTUUR OMARMT AI

Experimenteren met de toekomst

Welke impact heeft artificiële intelligentie (AI) op culturele expressie? En vooral: hoe ga je daar als kunstenaar mee om? In *Cultuur omarmt AI* onderzoekt de bibliotheek van Kortrijk deze vragen in de praktijk. Samen met kunstenaars, hogescholen en culturele partners investeren ze in kennisdeling en experimenten.

HET idee om met artificiële intelligentie aan de slag te gaan, kwam eerder indirect op het pad van de bib. Geert: “Uit contacten met schrijvers, kunstenaars en collega’s uit de cultuursector bleek dat iedereen zowel nieuwsgierig als angstig is over wat nieuwe technologieën (gaan) betekenen voor de kunsten. Individueel zie je kunstenaars experimenten aangaan, maar weinig wordt collectief aangepakt. Vandaar dat we dit terrein van 2025 tot 2027 willen uitdiepen.”

Geert ziet het project als één grote proeftuin. “Door middel van workshops en ateliers verkennen kunstenaars en cultuurwerkers de mogelijkheden van AI en andere technologieën. De resultaten hiervan zullen worden gepresenteerd op kunstfestivals (Mementofestival, Watou) en in bibliotheken, waarbij we ook ruimte voorzien voor publieksfeedback. Want wat doet dit met de kunstenaar, het publiek en de sector?”

Zet in op een gedeeld leerproces

Geert: “De kern van het project ligt niet in het afleveren van een eindproduct, maar in het proces zelf: samen ontdekken, nadenken en interactie stimuleren. Zo willen we bijdragen aan een toekomst waarin nieuwe technologieën en kunst elkaar blijven vinden.” In dat proces speelt ook het AI-belevingscentrum House of AI (VIVES-hogeschool Kortrijk) een rol.

Griet: “In de beginfase van het project geven we workshops aan kunstenaars. We gaan in op hun veelgestelde vragen rond bv. eigendomsrecht en bieden inspiratie. Om tot kwaliteitsvolle workshops te komen, scholen onze medewerkers zich momenteel bij. De doelgroep is nieuw voor ons, maar dat maakt het net interessant. De inzichten die we hier opdoen, kunnen we ook meenemen naar onze eigen opleidingen. Het zijn niet alleen de deelnemers die bijleren of zichzelf verrijken; wij ook!”

Hoe concreter, hoe beter

Griet waardeert de manier waarop de bib dit project aanpakt. “Ik hou ervan als de dingen vooruitgaan; als organisaties naar ons komen met een concreet plan waarover we in gesprek kunnen gaan. Dat was hier het geval. Wat er van ons verwacht werd, was meteen helder.”

Die strakke regie is iets waar Geert over waakt. “Veel organisaties zijn overbevraagd.

Daarom is het belangrijk om van bij de start de lijnen duidelijk uit te zetten. Ik betrek de partners ook enkel op het moment dat het echt nodig is."

Waak over je tijd

Ook bij de opmaak van het projectdossier probeerde Geert alle tijd efficiënt en nuttig te besteden. Geert: "In ongeveer anderhalve maand was onze projectaanvraag geschreven. Je moet niet onnodig veel tijd vragen van potentiële partners, omdat het op dat moment nog maar gaat over een *mogelijk* project. Er is altijd het risico dat het uiteindelijk niet kan doorgaan."

Stap uit je comfortzone

Out-of-the box denken is voor Griet een belangrijke competentie om bovenlokaal te kunnen samenwerken. "De beste samenwerkingen ontstaan als mensen uit hun comfortzone durven stappen. Als je op voorhand al nadenkt over hoe je het project kan inpassen in wat je al jaren doet, ben je fout bezig. Dan zou er hier trouwens nooit een project geweest zijn, want wij doen normaal niet aan kunst. Maar net de uitdaging daarin kunnen zien, maakt dit project heel leuk om te doen. Je moet niet alles overdenken, maar gewoon de stap zetten."

Zo ziet Geert het ook. "Ik heb een IT-achtergrond, en dus weinig tot geen ervaring in de culturele sector. Dankzij het netwerk van de bib kan ik nu de contacten aanhalen met andere bibliotheken en culturele actoren. En waar er geen banden zijn, ga ik zelf op zoek naar de ideale contactpersoon. Daardoor wordt zowel mijn eigen netwerk als dat van de bib ruimer."

> "Door bovenlokaal te werken, voorkom je dat kennis en ervaringen binnen één groep blijven hangen."
>
> — Geert Vanderpijpen

> "Je moet niet alles overdenken, maar gewoon de stap zetten."
>
> — Griet Verbeke

Hou voeling met je missie

Griet kijkt in een samenwerking of het project past bij waar House of AI voor staat. Dat is hier zeker het geval. "We zijn allebei dienstverlenende organisaties en vullen elkaar perfect aan. Waar een bibliotheek de digitale geletterdheid van de brede bevolking wil aanscherpen, focussen wij op AI-geletterdheid. We laten mensen proeven van de mogelijkheden, proberen een stukje angst weg te nemen en maken hen bewuster van de ethische en ecologische aspecten die ermee gepaard gaan. Het is voor ons een win dat kunstenaars door dit project een nieuwe weg kunnen inslaan, en vinden het een voorrecht om hen daarbij te kunnen helpen."

Speel in op een reële nood

Geert gelooft dat dit project op termijn een duurzaam karakter kan krijgen, omdat het een reële nood vervult die zich ook op maatschappelijk vlak manifesteert. "Ik denk bv. aan een open atelierformule. Geen strak kader, maar een dynamisch netwerk waarin nieuwe ideeën en inzichten ontstaan. Waaraan je kan deelnemen als het je past.

Daarnaast hoop ik dat er ruimte kan blijven voor informele gesprekken en uitwisseling over technologie en kunst. Door bovenlokaal te werken, voorkom je dat kennis en ervaringen binnen één groep blijven hangen. In plaats daarvan vloeit de kennis terug naar de brede sector. Zo kunnen zowel organisaties, de maatschappij als mensen blijven groeien. Het feit dat bibliotheken zoals Muntpunt volgen wat wij vandaag in Kortrijk doen, toont de relevantie aan. De technologische trein dendert voort. Samen zorgen we ervoor dat we die niet missen." /

De samenwerking

Geert Vanderpijpen (projectcoördinator bib Kortrijk) en

Griet Verbeke (coördinator Flax / House of AI) vertellen.

→ www.theflax.be

Duik het volledige portret in

LAB-T

laat jong talent experimenteren en repeteren

"LAB-T geeft de professionalisering van ons jeugdhuis een enorme boost." **– Jens Rubens**

Jens Rubens, projectmedewerker van LAB-T, vertelt

WAT

In Diest is *LAB-T* sinds 2024 een nieuwe thuisbasis voor muziekliefhebbers, jonge muzikanten, organisatoren en aspirant-muziekprofessionals uit de ruime regio tussen Leuven en Hasselt. Gevestigd in Jeugdhuis Tijl, combineert dit bovenlokale muzieklabo concerten, jamsessies, repetitieruimtes, scenebuilding-trajecten, workshops en residenties. *LAB-T* is dé plek om te ontmoeten, te ontdekken en te experimenteren.

Jens: "Muziek en talentontwikkeling vormen de rode draad. We zoeken actief naar jongeren voor de residentenwerking en het scenebuilders-traject. Voor de techniek en producties van de concerten werken we met jonge freelancers die hun eerste stappen in de professionele muziekwereld zetten. We nemen bewust een plek in tussen het vrijetijds- en het professionele clubcircuit."

IDEE

Het project groeide uit Jens' eigen ervaring: "Als vrijwilliger bij JH Tijl deden we alles zelf, maar ad hoc en zonder visie. De concertwerking was niet duurzaam en de frustraties namen toe. Maar ermee stoppen was voor mij geen optie."

Tijdens de zoektocht naar middelen om de huidige werking te verduurzamen, kwam Jens uit op verschillende subsidielijnen. "Eerst wilden we een dossier indienen om een professioneel jeugdhuis te worden, maar daarvoor kwamen we niet in aanmerking, omdat we nog geen werkkrachten hadden. En toen kruiste de bovenlokale projectsubsidie cultuur ons pad."

Jens: "De jeugddienst heeft me ondersteund bij de uitwerking van het hele project en dossier.

SAMENWERKEN

LAB-T bouwt zijn werking op samenwerking. In het eerste projectjaar was de jeugddienst van Diest de belangrijkste partner. Jens: "We zijn een win-win voor elkaar: de stad voert haar popbeleid uit mede dankzij *LAB-T*, terwijl wij bv. repetitieboxen kunnen uitbaten dankzij hun financiële steun. Zo leerden we al veel lokale muzikanten kennen."

Daarnaast werkt *LAB-T* van bij de start samen met bovenlokale partners die dezelfde passie voor muziek delen. Jens: "Zo organiseerden we met Bunkpop een rockrally om de openingsact te bepalen, haalden we samen met Flood Floorshows de Amerikaanse act Glitterer naar België mét lokaal voorprogramma en koppelden we de dag voor het Down The Hill Festival lokale bands aan internationale acts tijdens een pre-show. De Spot vzw ondersteunt ons dan weer tweewekelijks bij logistieke taken."

Ook in 2025 staat samenwerking centraal. "*LAB-T* wisselt onder meer technikers uit met JH Sojo, Bootstraat in Hasselt zet een concertavond van onze scenebuilders Baby & Baby Productions op de agenda en we laten ons voor de residentenwerking inspireren door Concertzaak en CC Diest. Onze gedeelde passie vormt de basis voor een vlotte samenwerking."

De werkdruk heeft Jens wel onderschat. "Er is altijd werk of iets dat al klaar had moeten zijn. De takenlijst is ook vaak uitgebreider dan verwacht. Voorzie daarom ook budget voor vrijwilligersvergoedingen in je projectdossier. Zo kom je makkelijker aan voldoende werkkrachten."

GRENSVERLEGGEND

Dankzij de subsidie bouwt JH Tijl aan een bloeiende muziekscene rond Diest. Jens: "Artiesten hebben podia nodig om ervaring op te doen en door te groeien naar het club- of tourcircuit. Ook publiekswerking speelt hierbij een grote rol. Er is een nichepubliek dat graag nieuwe muziek live ontdekt en bereid is daarvoor verder te reizen. Dat bovenlokale publiek willen we graag bereiken." /

→ www.lab-t.org
→ Instagram lab.t.diest
→ Facebook lab.t.diest

Meer details

KANT EN KLAAR GESERVEERD

INTER_LINIE in Antwerpen

In INTER_LINIE laten 6 erfgoedcellen, kunstenaars en lokale besturen de Vesting Antwerpen opnieuw spreken via theater, beeld of muziek. Met meer dan 50 forten, bunkers en schansen vormt dit militaire erfgoed een zichtbaar geheel in het landschap.

Project- en erfgoedcoördinator Jan Pandelaers (Erfgoed Voorkempen) legt verbindingen tussen de fortengemeenschap en de wereld van professionele en amateurkunstenaars. Hij serveert enkele ingrediënten voor een geslaagd project.

Geproefd & gesmaakt

Elke ontmoeting is een kans. Met een sprankelende *elevator pitch* op zak kan je altijd en overal mensen meenemen in jouw verhaal.

Werk niet alleen aan draagvlak, maar ook aan draagkracht. Bekijk de taakverdeling goed. Bij een overbelast netwerk kan de stroom uitvallen.

Identificeer sleuteldragers - mensen of organisaties die de plek door en door kennen. Zij weten wat (niet) kan.

De link tussen het erfgoed en de kunstvorm moet kloppen. Een sterke match tilt beide omhoog, een foute keuze haalt ze onderuit. /

Hoe ga je zelf aan de slag?

De website interlinie.be bundelt een projectfiche, presentatie, boekje van de netwerkdag …

Smaakt maar meer?

WAT ALS ...

je iets wil veranderen via een bovenlokaal cultuurproject?

Met ABRI en GRYSDE gingen Kurt Declercq (Avansa Mid- en Zuidwest) en Tom Ternest (Het Eenzame Westen) aan de slag met hardnekkige, maatschappelijke thema's. Het sociaal-artistiek project ABRI kaartte dak- en thuisloosheid aan, terwijl theatervoorstelling GRYSDE vergrijzing onder de aandacht bracht.

Beiden wilden iets doen bewegen — in de hoofden van het publiek, in de netwerken in hun regio, misschien zelfs in enkele levens. Bovenlokaal samenwerken, dat is ook kansen geven aan kunstenaars om ongemakkelijke thema's tastbaar te maken.

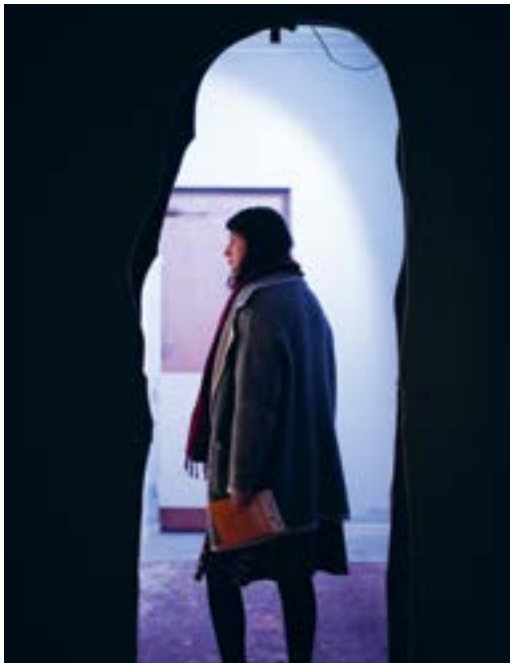
Hoe kreeg je zicht op de noden die speelden?

Kurt (ABRI): "Voor ABRI was de aanleiding heel concreet. Een telling in 2021 bracht aan het licht dat er in de regio rond Kortrijk maar liefst 1.313 mensen in dak- en thuisloosheid leefden. Hoog tijd om dat thema onder de aandacht te brengen, vond W13, de Zuid-West-Vlaamse welzijnsvereniging van 14 OCMW's. ABRI — Frans voor 'schuilhut' — stond symbool voor het verlangen naar veiligheid en geborgenheid door mensen in dak- en thuisloosheid."

Tom (GRYSDE): "Voor GRYSDE begon het eigenlijk persoonlijk. Op een kille winterdag in een uitgestorven Koksijde zag ik een oude man vallen met zijn boodschappen. Drie senioren keken toe van achter hun raam. Dat beeld ben ik nooit vergeten. Het raakte aan de essentie van vergrijzing: fysieke kwetsbaarheid, isolement, onzichtbaarheid. Die scène, samen met persoonlijke ervaringen zoals mijn oma met dementie, bleef hangen. GRYSDE, een zoektocht naar persoonlijke verhalen rond het universele thema van vergrijzing, groeide daaruit."

Hoe zet je een sectoroverschrijdend, bovenlokaal netwerk in om tot concrete cultuurprojecten te komen?

Kurt: "De vraag naar dit project kwam van W13. Zij besloten de handen ineen te slaan met ons, Avansa, en met DURF2030 en de Unie der Zorgelozen. Stuk voor stuk partners met zicht op wat beweegt binnen het brede maatschappelijk veld. Onze uitdaging was: hoe breng je dit thema naar een breed publiek?

© Jerom Wallican

We hebben gekozen voor een artistieke aanpak, want kunst gebruiken om te raken, te verbinden en te veranderen — dat werkt. Eens die beslissing gevallen was, kwamen we terecht bij Jonas Vansteenkiste, een beeldend kunstenaar uit Kortrijk. Hij bracht een interpretatie van zijn artistiek traject *Draw me a House* binnen in ons project.

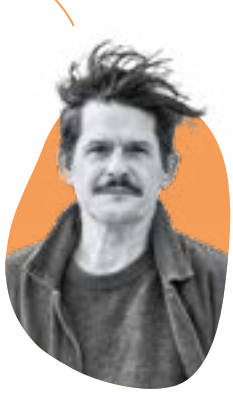
Jonas vroeg mensen een huis te tekenen, wat in de context van dak- en thuisloosheid best confronterend bleek. Waar die vraag elders speels is, werd ze hier geladen en emotioneel. De creatieve sessies legden niet alleen het verlangen, maar ook de moeilijkheid bloot om een gevoel van 'thuis' te vatten.

In Kortrijk zie je vaak samenwerkingen

"Sectoroverschrijdend samenwerken is geen optie, het is een noodzaak." **– Kurt Declercq, ABRI**

> “Vertragen is een deugd. Geef participanten ruimte om mee te creëren. En durf loslaten.”
>
> **— Tom Ternest, GRYSDE**

tussen cultuur en welzijn, mede dankzij DURF2030. Toch vraagt elk project een nieuwe afstemming: wie doet wat, wie brengt welk netwerk mee? Het is cruciaal om dat vooraf goed te bepalen. Bij ABRI zorgden duidelijke afspraken tussen partners voor een vlotte samenwerking op vlak van inhoud, organisatie, communicatie en publiekswerking.”

Tom: “Bij Het Eenzame Westen stellen we per voorstelling eigenlijk een nieuw soort organisatie samen. We proberen partners te vinden die heel specifiek aan het verhaal kunnen bijdragen, telkens op maat van de regio en het thema. Voor GRYSDE was dat de kust, met Zeebrugge als centrale plek. Via Brugge Plus kwamen we in contact met de wijkregisseurs in Zeebrugge, onze grootste toeleiders. Zij kenden de lokale context en de bewoners en hielpen ons toegang krijgen tot de gemeenschap.

Vanuit die contacten interviewden we ouderen, zowel mensen die al lang in Zeebrugge wonen als nieuwkomers, vaak pensioenmigranten. Die gesprekken vormden de basis van alles: de theaterwandeling gemaakt door jonge theatermakers en gespeeld door lokale grijsaards, de installatie die de originele interviews ontsloot en de uiteindelijke theatervoorstelling. Daarnaast zochten we gericht naar culturele en sociale partners, productioneel én inhoudelijk: het cultuurcentrum van Brugge, zorginstellingen, het Wit-Gele Kruis, vzw De Batterie, Brugge Plus…

Je moet in het begin vooral veel praten, aftasten wie mee wil in het traject. Niet iedereen ziet meteen de waarde van een artistiek project dat nog niet vastligt. Maar als je mensen warm maakt met je visie en hen laat voelen dat ze echt mee het verhaal kunnen vormgeven, ontstaat er iets moois. We hebben ook veel geleerd van vzw De Batterie, waar ze sterk zijn in participatieve methodieken. Als onze coproducent gaven zij de installatie en kostuums vorm via participatieve trajecten.”

Welke verandering bracht jouw initiatief teweeg?

Tom: “De grootste winst zit vaak in het kleine. In GRYSDE kwamen participanten uit álle wijken van Zeebrugge samen. En nu nog — maanden later — spreken die ouderen elke woensdagnamiddag af op de minigolf. Sommigen hebben voor het eerst in jaren opnieuw sociale contacten opgebouwd. Dat is onbetaalbaar.”

Kurt: “ABRI raakte mensen. De expo bracht via foto’s, tekeningen uit *Draw me a House* en de podcast *1313* verhalen van mensen in dak- en thuisloosheid dichtbij. Om het gesprek levend te houden, organiseerden we ook een debatavond. Niet om af te ronden, maar om samen stil te staan. ABRI toonde hoe cultuur en welzijn samen moeilijke thema’s tastbaar maken.”

Wat neem je mee naar de toekomst?

Kurt: “Sectoroverschrijdend samenwerken is geen optie, het is een noodzaak. Je leert zoveel van elkaar. Durf buiten je eigen denkkader te treden. Cultuur heeft de kracht om maatschappelijke thema’s op een beeldende manier binnen te brengen bij mensen.”

Tom: “Vertragen is een deugd. Geef participanten ruimte om mee te creëren. En durf loslaten. Je hoeft als kunstenaar niet alles zelf in de hand te houden. De rijkste verhalen ontstaan net wanneer je ruimte laat aan anderen. Alleen dan ontstaat iets wat groter is dan jezelf.” /

→ avansa-mzw.be
→ heteenzamewesten.be

REGIO OO(G)ST

Samen zaaien, beter oogsten

Een theatervoorstelling op 3 boerderijen, een reizende foto-expo met 23 beelden en 15 streetart-kunstwerken in het straatbeeld. Met *Regio Oo(g)st* brachten 18 cultuur- en gemeenschapscentra uit Oost-Brabant de rol en het belang van landbouw en het platteland tot leven in 3 kunstvormen.

Deze samenwerking leidde tot een sterkere dialoog en meer verbinding tussen de deelnemende gemeenten. De mogelijkheden voor de oprichting van een IGS voor de regio Oost-Brabant worden onderzocht.

"Als we niet zouden samenwerken, zouden projecten als *Regio Oo(g)st* simpelweg niet mogelijk zijn. Ze kosten te veel tijd, vereisen te veel middelen en bereiken - als je alleen werkt – te weinig mensen. Het is geen *Plus est en vous*, maar *Plus est en nous*. Samen spring je veel verder dan alleen."

Met deze woorden zet Johan de toon van het gesprek. Irina treedt hem bij. "Aan *Regio Oo(g)st* namen zowel kleine gemeenten als steden deel. Ik werk in een kleine gemeente, met vaak één ambtenaar die meerdere functies combineert. Als je dan iets groters wil realiseren, bots je op je eigen agenda en mogelijkheden. Daarom zoeken we actief de samenwerking op, waarin we niet alleen willen toekijken, maar ook onze verantwoordelijkheid opnemen."

Zoek naar de laagste gemene deler

Johan en Irina zetelden mee in de stuurgroep en benadrukken het belang van betrokkenheid. Irina: "Je kan niet klagen dat je niet gehoord wordt, als je zelf niet mee aan tafel gaat zitten. Daarom ben ik graag een kritische stem die ervoor zorgt dat wij als kleine gemeenten aan boord kunnen blijven."

"In een bovenlokale samenwerking moet je je kunnen verplaatsen in de realiteit van de ander en respect hebben voor ieders eigenheid. Zo creëer je meer verdraagzaamheid en

een betere samenwerking", ondervindt Johan. "Voor de invulling van de 3 kunstvormen in het boerenproject werd zowel qua uitvoering als locatie gekeken naar: Wat kan iedereen aan? We gingen samen op zoek naar de laagste gemene deler."

Gebruik de samenwerking als springplank

Regio Oo(g)st diende als bindmiddel om de GC's en CC's - net zoals vroeger bij Vlabra'ccent (het gewezen culturele samenwerkingsverband, aangestuurd vanuit de provincie Vlaams-Brabant, red.) - opnieuw met elkaar te verbinden. Johan: "We willen graag teruggaan naar een structurele samenwerking in plaats van een projectmatige. Maar om te weten of we in dit opzet kunnen slagen, moeten we eerst terug leren samenwerken. *Regio Oo(g)st* was een middel om naar dat nieuwe doel toe te werken."

Irina: "Tijdens de theatervoorstellingen gingen techniekers uit verschillende centra elkaar helpen op de boerderijen, probeerden we gezamenlijke communicatielijnen uit te zetten … We leerden als gemeenten en cultuurdiensten opnieuw samenwerken, maar voor de inwoners was het niet duidelijk dat hier een regioverhaal achter zat. De voorstelling speelde maar in 3 gemeenten. Wie daar niet woonde, voelde zich niet echt betrokken. Met een expo die kan reizen doorheen de regio is dat anders."

Johan: "Om politiek draagvlak te creëren, moet je zichtbaar aantonen wat een samenwerking oplevert. Een expo of muurschildering in een gemeente maakt dat meteen tastbaar. Met resultaten kan je hen overtuigen."

Ga voor een projectcoördinator

Niet alles wat in het projectdossier van *Regio Oo(g)st* werd opgenomen, kon effectief worden uitgevoerd. Johan: "Een wandeling langs lokale boerderijen, met kunst in de openbare ruimte, stuitte op de moeilijkheid om overal vergunningen vast te krijgen." Sommige keuzes zouden ze nu ook anders maken. Irina: "We voorzagen eerst geen budget voor een coördinator, maar personeelsinzet bleek cruciaal. Je hebt iemand nodig die kan trekken en duwen als het nodig is. Personeelstijd kost geld, maar betaalt zich in de praktijk terug."

In een nieuw, kleinschalig bovenlokaal cultuurproject '(Tr)oost' - rond rouw en verlies - hebben ze hiervoor dan ook meteen een budget ingeschreven. Ook over het profiel wordt goed nagedacht. Voor Irina is voeling hebben met een kleiner lokaal bestuur belangrijk. "Als je kiest voor een persoon die altijd in bovenbouworganisaties of grote steden heeft gewerkt, loop je het risico dat het beleid onvoldoende wordt afgetoetst aan de haalbaarheid van de kleintjes.

> "Door de krachten te bundelen, kan je elkaar ontzorgen. De taken kunnen in verhouding tot de mogelijkheden worden verdeeld. Je kan samen promotie voeren en een groter publiek aanspreken. Je hebt grotere budgetten om mee te werken. De dienstverlening naar de bevolking én je eigen netwerk verruimt." – **Johan De Rocker**

Verspreid het samenwerkingsvirus

Regio Oo(g)st toont hoe één samenwerking ook anderen kan inspireren. "Door intern over ons project te praten, vroegen onze bibliotheken ook een bovenlokaal cultuurproject aan", vertelt Johan. "Het is fijn dat wij hen nu tips kunnen geven. Maar tegelijkertijd helpen we elkaar ook projectoverschrijdend. Het profiel van de coördinator dat zij gaan opstellen, kunnen wij later gebruiken."

Stiekem hopen Johan en Irina dat het bovenlokaal samenwerkingsvirus zich door de kleinschalige projectsubsidie nog verder verspreidt richting cultuurraden en verenigingen. Johan: "Door de krachten te bundelen, kan je elkaar ontzorgen. De taken kunnen in verhouding tot de mogelijkheden worden verdeeld. Je kan samen promotie voeren en een groter publiek aanspreken. Je hebt grotere budgetten om mee te werken. De dienstverlening naar de bevolking én je eigen netwerk verruimt."

Hun gouden tip voor bovenlokaal samenwerken? Irina: "Neem niet te veel hooi op je vork, maar wel genoeg zodat er iets kan groeien. Luister naar elkaar, en leg alle afspraken vast op papier. Maar vooral: een gezonde portie boerenwijsheid helpt altijd." /

De samenwerking

Johan De Rocker (diensthoofd vrije tijd Landen) en

Irina Van Goethem (diensthoofd vrije tijd Geetbets) vertellen

→ www.regio-oost.be

Duik het volledige portret in

OPTILLENDE

2025 – 5 Jaar samenwerken in bovenlokale cultuurprojecten

Zet jouw ambities om in woorden en cijfers met impact. Wat als je overtuigt met een sterk projectdossier?

EEN succesvol bovenlokaal cultuurproject start met een inhoudelijk en financieel sterk aanvraagdossier. Vind hier je tips.

Schrijf helder: begin met het waarom

Waarom is jouw project nodig? Welk probleem pak je aan? Welk gemis vul je in? Start je projectvoorstel niet met wat je doet, maar met waarom je het doet.

> "Alle partners moeten overtuigd zijn van de noodzaak van het project. Je moet het niet doen omdat het strategisch slim is, maar omdat je er echt in gelooft."
>
> **– Joon Bilcke, Unie der Zorgelozen**

Breng structuur in je verhaal

Beschrijf wat je gaat doen, hoe je dat aanpakt en voor wie je het project opzet. Laat de meerwaarde hierbij duidelijk doorklinken. Wat verandert er voor je doelgroep? En hoe zal je hen betrekken?

Toon je partners

Beschrijf met wie je samenwerkt, waarom je voor deze partners koos en welke rol zij spelen. Geef aan hoe partners elkaar aanvullen. Toon aan dat je de juiste mensen rond de tafel hebt verzameld. Verken hiervoor het veld waarin je project plaatsvindt en breng relevante partners in kaart.

> "Een concept voorstellen of interesse wekken doe je niet via mail; de bereidheid tot samenwerken is veel groter na een echte babbel."
>
> **– Robin Debo (ETWIE Gent) en Elien De Meyere (VIVES-hogeschool campus Kortrijk)**

Maak het concreet

Vermijd clichés, algemeenheden en vage formuleringen. Gebruik eenvoudige, concrete taal die ook buitenstaanders begrijpen. Voorwaardelijke zinnen als "we zouden kunnen" laat je achterwege. Schrijf het project alsof het al is goedgekeurd: krachtig, actief en geloofwaardig.

Disclaimer

Deze optillende ingrediënten zijn gebaseerd op praktijkervaringen, gesprekken met cultuurmakers en inzichten van de OP7IL-consulenten uit 5 jaar bovenlokale cultuurprojecten. Ze zijn geen vast recept, maar geven wel richting. Gebruik ze, herschrijf ze, deel ze.

INGREDIËNTEN

Denk aan je lezer

De lezer/beoordelaar kent jouw organisatie of sector misschien niet. Veronderstel dan ook geen voorkennis, leg de nodige context uit en vermijd vakjargon. Laat je plan nalezen door iemand van buiten je werking. Begrijpt die wat je bedoelt?

"Laat je niet afschrikken door de beleidskant van een projectaanvraag. Er zijn altijd partners voor wie een dossier schrijven en inhoudelijk vormgeven weinig moeite kost." **– Sara Dandois, kunstenaar bij Rooftoptiger**

Laat je cijfers spreken

Cijfers overtuigen – als ze kloppen, onderbouwd zijn en ten dienste staan van je verhaal. Een slimme begroting zegt: dit plan is doordacht, uitvoerbaar én relevant.

Vertaal je idee naar cijfers

Een begroting is de financiële vertaling van je projectplan. Zorg dat de cijfers en inhoud perfect op elkaar zijn afgestemd. Wat in het inhoudelijk plan staat, moet ook zichtbaar zijn in de begroting – en omgekeerd.

Reken realistisch

Een begroting is altijd een inschatting. Dankzij een grondige voorbereiding beperk je het verschil tussen wat je vooropstelt en wat je effectief uitgeeft. Vraag daarom offertes op, gebruik tools om lonen te berekenen en doe het nodige onderzoek. Hoe realistischer je cijfers, hoe sterker je aanvraag.

Diversifieer je inkomsten

Ook al mag je 100% subsidie aanvragen, het is beter om verschillende financieringsbronnen aan te spreken. Zo toon je aan dat het project ruim gedragen wordt. Je bent ook minder afhankelijk van de subsidie. Dat maakt de aanvraag sterker.

Wees helder over personeelsinzet

Hoe werk je met mensen samen? Benoem wie waarvoor instaat en hoe je die inzet vergoedt.

Medewerkers kan je op verschillende manieren opnemen in de begroting: in loondienst (personeelskosten), als freelancers (aankoop van diensten), als interim werkkracht via een SBK (aankoop van diensten) of als vrijwilliger (vrijwilligersvergoeding).

"Investeer in een projectcoördinator. Je hebt iemand nodig die kan trekken en duwen als het nodig is. Werktijd kost geld, maar betaalt zich in de praktijk terug."

– Irina Van Goethem, diensthoofd vrije tijd Geetbets

WAT ALS …

een festival de basis is voor een bovenlokaal project?

Komt een festival in aanmerking voor een bovenlokale projectsubsidie? Het idee leeft van niet, maar dat beeld klopt niet helemaal. Projectsubsidies zijn wél mogelijk – niet voor het reguliere festivalgebeuren, maar wel voor acties die vernieuwend zijn, het festival flankeren of laten groeien.

“Door in elke editie met nieuwe curatoren en kunstenaars te werken, blijven we onszelf telkens opnieuw heruitvinden. Elke nieuwe partner brengt immers andere inzichten, een diverse aanpak en dito publiek met zich mee.” **– Eric Bracke (Kunst & Zwalm)**

Maar hoe maak je van een festival een écht bovenlokaal project? Vertrekkend vanuit respectievelijk een beeldend kunstenparcours, theater- en muziekfestival zochten én vonden Eric Bracke (Kunst & Zwalm), Koen Haagdorens (VOLT) en Lennart Janssen (AFF) elk een unieke ingang naar een bovenlokaal projectverhaal.

Hoe zorg je ervoor dat een festival een vernieuwend bovenlokaal project wordt?

Eric (Kunst & Zwalm): “Onze tweejaarlijkse (biënnale) kunstroute in de Zwalmstreek omarmt de kracht van locatiegebonden kunst. De kunstenaars bedenken na het verkennen van de omgeving wat ze ter plaatse kunnen creëren, eventueel in samenwerking met de bewoners. Door in elke editie met nieuwe curatoren en kunstenaars of -collectieven te werken, blijven we onszelf telkens opnieuw (her)uitvinden. Elke nieuwe partner brengt immers andere inzichten, een diverse aanpak en dito publiek met zich mee.

Ook het thema is telkens anders en reikt verder dan louter de kunsten. Zo lanceerden we in 2025 – naar aanleiding van het thema ‘grond’ – de actie *Kunst & Zwalm zoekt grond.* Daardoor ontstonden speculaties over wat we gaan doen met die grond en werd er meteen ook nagedacht over wat grond eigenlijk is. We organiseerden bv. een debat met landbouwers en natuurverenigingen rond het thema. Die cross-sectorale, interactieve aanpak heeft ervoor gezorgd dat we voor drie edities een bovenlokale projectsubsidie verkregen.”

Koen (VOLT): “Bij VOLT (een gloednieuw theaterfestival, exclusief gewijd aan voorstellingen waarbij kinderen en jongeren op scène staan) ligt de focus op cocreatie. De rijke traditie die Vlaanderen daarin heeft, wilden we graag eens gebundeld tonen. Dus sloegen we met hetpaleis (Antwerpen), BRONKS (Brussel) en KOPERGIETERY (Gent) de handen in elkaar. Vanaf 2025 tonen we de voorstellingen eenmaal per jaar, alternerend per stad. We geven ze een podium, maar creëren ook ruimte voor reflectie.

Zo brengen we tijdens VOLT TALKS artiesten, gezelschappen en producenten samen om ervaringen uit te wisselen, methodieken te vergelijken en de productionele voorwaarden voor kwaliteitsvolle cocreatie in kaart te brengen. Want werken met jongeren in een professionele context vraagt een doordachte aanpak. Zo maken we van VOLT niet alleen een artistiek vernieuwend festival, maar ook een gedeelde leerplek die de culturele sector dichter bij elkaar brengt. Want velen zien wel wat de ander doet, maar weten niet hoe. Die dialoog willen we initiëren en versterken.”

Lennart (AFF): “Ons Absolutely Free Festival (een gratis tweedaags muziekfestival voor nieuwe geluiden uit alternatieve marges in Genk) zet permanent in op ontdekking, duurzaamheid en doorgedreven experiment. Die vernieuwende lijn trekken we ook in het verlengde van het festival door, via de bovenlokale projecten. Zo hebben we naast ons festival nu ook een

“VOLT is niet alleen een artistiek vernieuwend festival, maar ook een gedeelde leerplek die de culturele sector dichter bij elkaar brengt. Want velen zien wel wat de ander doet, maar weten niet hoe. Die dialoog willen we initiëren en versterken.” **– Koen Haagdorens (VOLT)**

concert- en clubwerking, en zetten we ons ook in voor maatschappelijk kwetsbare groepen.

Met *AFFectie* creëerden we een jaarkaravaan die avontuurlijke en alternatieve muziek een podium biedt op unieke locaties in de regio. Via *nAFFt* betrokken we anderstalige nieuwkomers als vrijwilligers bij het festival, om zo ook maatschappelijke impact te genereren. En met *Club AFF* onderzoeken we een toekomstbestendig model voor een muziekclub in Limburg. Dankzij de subsidies krijgen we de kans om in drie seizoenen stevige fundamenten te leggen voor een hopelijk duurzaam alternatief voor de gewezen Muziekodroom in Hasselt.”

Hoe betrek je andere sectoren in de organisatie van je festival?

Lennart: “Bij AFF zijn we radicaal sociaal. Tijdens *nAFFt* starten anderstalige nieuwkomers met een taalbad bij LIGO. Daarna doen ze praktijkervaring op bij festivals als Genk on Stage, Release Festival en AFF zelf. Achter de bar, op het podium of in het fototeam bouwen ze hun Nederlands en netwerk op, en ontwikkelen ze sociale en professionele vaardigheden. Veel deelnemers blijven achteraf ook actief binnen AFF. Sommigen vinden zelfs hun eerste job in de cultuur- of horecasector.

We zien festivals als een soort microsamenleving, een tijdelijke ruimte waarin je kan experimenteren met nieuwe systemen. Zo werkten we als eerste festival met herbruikbare bekers, vóór die gemeengoed werden, en introduceerden we “lege batterijen als inkomgeld” in samenwerking met Bebat. Daarmee koppelen we duurzaamheid aan sociale toegankelijkheid.”

Eric: “Kunst & Zwalm is in wezen een sociaal-artistiek project. We nodigen kunstenaars uit om nauw samen te werken met de omgeving en een nieuw landschap te verbeelden. Het initiatief voor wat ze doen ligt bij hen. Zo ging Karel Thienpont voor *Maria, pimp mijn rusthuis* (2021) in gesprek met bewoners van WZC Huize Roborst. Hij vroeg hen: ‘Wat als je de lotto zou winnen?’ Die toekomstdromen vertaalde hij naar uitvergrote lottobiljetten, tentoongesteld in de kapel van Wijlegem. Een plek van bezinning in contrast met de alledaagse wensdromen. Maar evengoed ontstaan verbindingen met scholen, erfgoedverenigingen of zelfs de dienst ruimtelijke ordening. Wat in het hoofd van de kunstenaar ontstaat, vindt zijn weerklank op het terrein.”

Koen: “Bij VOLT wordt cocreatie niet enkel als artistieke insteek gehanteerd, maar ook als samenwerkingsmodel. We willen een ecosysteem zichtbaar maken dat verder reikt dan het klassieke kunstenveld. Naast grote huizen wordt ook samengewerkt met organisaties die actief zijn in wijkwerking, sociaal-artistiek werk, het jeugdwerk en educatieve contexten. Zo wordt de doorstroom van jongeren die op kleine schaal beginnen (bv. via buurtprojecten of naschoolse activiteiten) naar professionele cocreatieve producties gefaciliteerd en ondersteund. Festivals zijn uitermate geschikt om mensen, organisaties én de maatschappij te laten bloeien en groeien.” /

→ www.aff.be
→ www.absolutelyfreefestival.be
→ www.kunst-en-zwalm.be
→ www.voltfestival.be

“We zien festivals als een soort microsamenleving, een tijdelijke ruimte waarin je kan experimenteren met nieuwe systemen.” **– Lennart Janssen (AFF)**

Project Bandura's Borders van Via Lactea, muzikanten **Matthieu Lévècque** en **Olha Havryliak**

"Bandura's Borders verbindt Oekraïense en andere Centraal-Europese muzikanten, die emigreerden naar de Eurometropool Rijsel-Kortrijk-Doornik. Samen met muziekcollectief 'Orchestre International du Vetex' verleggen we onze muzikale grenzen."

BOVENLOKAAL CULTUURPROJECT

KLANKEN-KOORTS

Symfonie van diversiteit

"We dare to cross the line. Nu zijn we hier en vormen we één gemeenschap, één familie. Tous ensemble." Ondersteund door kolkende livemuziek beklijven deze woorden uit de trailer van *Klankenkoorts*; een muziektheatervoorstelling en audio-installatie waarbij het persoonlijke muzikale erfgoed van spelers uit de ruime regio rond Kortrijk samensmelt tot een veelheid aan verhalen en melodieën.

Doorbreek de eilanden

Tijdens *Klankenkoorts* stonden 17 muzikanten/vertellers met verschillende achtergronden op het podium. De deelnemers werden aangereikt door FMDO, een koepelorganisatie die werkt aan de verbinding en participatie van mensen met een migratieachtergrond. Maar ook spelers van de Unie der Zorgelozen, een sociaal-artistiek gezelschap dat theater maakt met mensen uit kwetsbare posities, namen deel.

Ella: "Het is supermooi als je door een samenwerking eilanden kan doorbreken. Waar het publiek van de Unie vooral minder divers en Vlaams is, bevinden wij ons aan het andere uiteinde. Daardoor kan je veel van elkaar leren en vooroordelen aanpakken. In dit geval: ieders visie op diversiteit bijstellen.

Kies voor aanvullende partners

De gedeelde liefde voor muziek bleek een dankbaar thema om samen rond te werken. Daarom wil FMDO ook in de toekomst inzetten op projecten die mensen verenigen op basis van gedeelde talenten en interesses. "Dat betekent echter niet dat je zelf alle kennis in huis moet hebben", verduidelijkt Ella. "Het mooie aan samenwerken is dat elke partner iets anders inbrengt. Door verschillende expertises samen te leggen, maak je iets dat niemand alleen had kunnen bedenken."

"We wilden graag een muziektheatervoorstelling maken, maar hebben daar niet veel ervaring mee", vult Joon aan. "Daarom klopten we aan bij Yamen Martini van de vzw kleinVerhaal uit Oostende. Via jamsessies en improvisaties creëerde hij samen met de deelnemers een eigentijdse, muzikale soundtrack. Geert Six van de Unie boog zich dan weer over het tekstgedeelte."

IGS Zuidwest en FMDO ontwikkelden als onderdeel van het project de Klankencast. Voor deze audio-installatie sprokkelden ze muzikale herinneringen van de deelnemers. Ella: "Via de Klankencast konden we ook mensen betrekken voor wie het podiumtraject uiteindelijk te intensief was. Daardoor heeft iedereen zijn muzikaal erfgoed kunnen uitspreken."

Maak iedereen deel van het verhaal

Het idee om de Klankencast te laten meereizen met de voorstelling hebben ze moeten laten varen. Hoewel enkele cultuurcentra bij de projectaanvraag interesse toonden, werd de voorstelling uiteindelijk niet geboekt. "Een intentie is geen verworvenheid", weet Joon nu. "Volgende keer willen we CC's actiever betrekken, bv. door hen uit te nodigen op repetities. Zo worden ze echt deel van het proces, in plaats van louter afnemers van het eindresultaat."

Voor een aantal deelnemers van FMDO bleek touren bovendien onhaalbaar. "De intensiteit van het traject was een grote uitdaging voor onze achterban", zegt Ella. "Onze mensen hebben veel aan het hoofd: Nederlandse les, een woning zoeken … Dat hadden we onderschat. Bovendien was de groep te groot en divers om samen te reizen. *Samen uit, samen thuis* bleek daardoor niet haalbaar."

“Het mooie aan samenwerken is dat elke partner iets anders inbrengt. Door verschillende expertises samen te leggen, maak je iets dat niemand alleen had kunnen bedenken.”
– Ella Cappon

“Alle partners moeten overtuigd zijn van de noodzaak. Je moet geen project doen omdat het strategisch slim is, maar omdat je er echt in gelooft.” **– Joon Bilcke**

Gun het proces tijd en ruimte

Ella en Joon weten dat je voldoende ruimte moet voorzien als je met kwetsbare personen aan de slag gaat. “Je kan hen niet zomaar in een groep gooien en ervan uitgaan dat zij meteen hun weg vinden,” zegt Joon. “Sociaal gezien was er tijd nodig om de groep te smeden. En ook muzikaal was het een zoektocht om alles te laten *blenden*. Uiteindelijk hebben we daarom meer tijd uitgetrokken voor het project dan oorspronkelijk voorzien.” “Via wekelijkse improvisaties leerde iedereen elkaar en elkaars muziek kennen. Dat zorgde voor meer diepgang, originaliteit en onverwachte ontdekkingen.” vervolgt Ella.

Werk vanuit een centrale locatie

De manier waarop het maakproces werd georganiseerd, droeg bij aan het succes van de samenwerking. Joon: “Alles vond plaats bij de Unie: de repetities, de voorstelling, de interviews voor de Klankencast, de overlegmomenten. Alle partners zagen elkaar ook wekelijks op de repetities. Regelmatige afstemming maakte het mogelijk om kort op de bal te spelen.” Dat laatste vindt Ella zeer belangrijk. “Duikt er spanning of wrevel op, dan moet je dat meteen vastnemen. Niet laten escaleren.”

Wees overtuigd van de noodzaak

Alle partners waren van bij de start overtuigd van de noodzaak van dit project. Joon: “Je moet het niet doen omdat het strategisch slim is, maar omdat je er echt in gelooft.” Ella: “Die *goesting* was onze motor om samen stappen te zetten.”

En die stappen zetten ze ook vandaag verder. “Het is een utopie om te denken dat je met één project je integrale werking diverser kan maken. Het is een stap, maar eentje waar je blijvend aan moet werken”, merkte Joon.

Verduurzaam je project

Het project verduurzamen is dan ook belangrijk. “Drie spelers uit *Klankenkoorts* hebben inmiddels meegespeeld in een nieuwe voorstelling van de Unie. De verhalen en muziek uit de Klankencast zijn te beluisteren via Spotify. Je kan de audio-installatie gratis boeken. We hebben een plaat opgenomen met de soundtrack van de voorstelling, … Zowel door de verspreiding van het materiaal als de blijvende betrokkenheid van de deelnemers leeft *Klankenkoorts* voort. En dat is exact wat we wilden bereiken”, besluiten Joon en Ella. /

De samenwerking

Joon Bilcke
(artistiek medewerker Unie der Zorgelozen) en

Ella Cappon
(projectmedewerker FMDO – regio Kortrijk) vertellen.

→ www.uniederzorgelozen.be
→ www.fmdo.be

Bovenlokaal
werken is een

MINDSET.

Het leeft, beweegt en blijft uitdagen in een wereld in verandering. En, zo zien wij elke dag: bovenlokaal werken loont. Omarm de diversiteit, met ruimte voor maatwerk, verbeelding en samenwerking.

– Lien Verwaeren,
directeur OP/TIL

5 jaar bovenlokale cultuurprojecten. Hoe kunnen we samenwerken?

Een publicatie van OP/TIL / 2025. Een verzameling praktijkverhalen, inzichten en reflecties.

Redactie /
Inge Vandewalle
Mehdi Maréchal
Sylvia Matthys

Copywriters /
Annelien Van Damme
Dirk Vandervelden
Mehdi Maréchal
Siobhán Biesbrouck (Goodcopy.ink)
Sylvia Matthys
Veerle Weeck

OP/TIL /
Annelien Van Damme
An-Sofie Gysemans
Benedikte De Vos
David Vos
Femke Corthouts
Gwennan Dekens
Inge Van de Walle
Jolien Roobrouck
Leonie Lanssens
Lien Verwaeren
Mehdi Maréchal
Silvia Roomer
Sylvia Matthys

Foto's /
OP/TIL © Lucas Denuwelaere
© Carlo Verfaille, Dimitri Sponselee, Dries Theuwissen, Eric De Mildt, Femke den Hollander, Gluon, Ilse Philips, Johan Jacobs, Jonas Ruebens, Jonas Verbeke, Kristina Railaite, Kunstvanger, Lukas Turcksin, Maura Ceulemans, Miette L. Thieren, Miel Vandenberghe, Rudy Carlier, Sébastien Van Mallegem, Stefaan Beel, Subjekt, Termonia, Thomas De Boever, Tim Schrijnemakers, William Roija

Wettelijk Depot /
D/2025/15040/01

Huisstijl /
We make.

Ontwerp publicatie /
Pjotr

Druk /
Graphius

OP/TIL
Ravensteingalerij 50
1000 Brussel

Verantwoordelijke uitgever /
Lien Verwaeren, OP/TIL
Ravensteingalerij 50
1000 Brussel

Vlaanderen
verbeelding werkt

CONTACTEER OP/TIL

info@cultuuroptil.be
02 670 06 70
Ravensteingalerij 50
1000 Brussel

WWW.CULTUUROPTIL.BE

OP/TIL

cultuur in alle richtingen

OP/TIL stimuleert cultuur in alle richtingen. We verbinden spelers uit de brede cultuursector. Over de grenzen van gemeenten, sectoren en disciplines heen.

Vlaanderen
verbeelding werkt